

KOMMISJONEN FOR
GJENOPPTAKELSE AV STRAFFESAKER

Den 9. juni 2011 ble det i Kommisjonen for gjenopptakelse av straffesaker truffet avgjørelse i

Sak nr: 2010 0092

Kommisjonens medlemmer:

Helen Sæter (leder)
Gunnar K. Hagen
Birger Arthur Stedal
Bjørn Rishovd Rund
Ingrid Bergslid Salvesen

Parter:

Arne Treholt født 13. desember 1942
(forsvarer, advokat Harald Stabell)

mot

Den offentlige påtalemyndighet

Det ble truffet slik

AVGJØRELSE:

1.	Prosesshistorie.....	3
1.1	Dommen, anken og tidligere gjenåpningsbegjæringer	3
1.2	”Pengebeviset” som tema for lagmannsretten i 1985	3
1.3	”Pengebeviset” som tema i de tidligere gjenåpningssaker avgjort i 1988, 1992 og 2008.....	4
2.	Boken <i>Forfalskningen</i>	6
3.	Påstander fremkommet i media i ettertid	8
4.	Anmodning om ny behandling.....	9
5.	Kommisjonens arbeid med saken	10
6.	Domfeltes bemerkninger.....	12
7.	Påtalemyndighetens bemerkninger	21
8.	Kommisjonen ser saken slik	26
8.1	Lovgrunnlaget, straffeprosessloven § 391 nr. 1	26
8.2	Generelt om enkelte av sakens faktiske sider	27
8.3	Påstandene om bevisfabrikkering og falske forklaringer.....	28
8.3.1	Bokens anonyme kilde.....	28
8.3.2	Forklaring fra en tidligere spaner i POT – Per Lilleløkken	29
8.3.3	Parkett og møblering på soverommet	33
8.3.4	Var det tape-/limrester på kofferten ved pågripelsen av Arne Treholt (Fornebu-bildet)?	39
8.3.5	Kan filmens produksjonsår fastsettes, og har de tre negativstripene hengt sammen?	49
8.3.6	Foreligger det ellers omstendigheter som kaster lys over spørsmålet om ransaking og fotografering i Treholts leilighet?.....	51
9.	Oppsummering og konklusjon.....	56

1. Prosesshistorie

1.1 *Dommen, anken og tidligere gjenåpningsbegjæringer*

Den 20. juni 1985 ble Arne Treholt dømt til fengsel i 20 år for blant annet overtredelse av straffeloven § 90, idet daværende Eidsivating lagmannsrett fant ham skyldig i spionasje til fordel for Sovjetunionen og Irak. Treholt har tidligere begjært saken gjenåpnet tre ganger. De to første begjæringene ble forkastet av Eidsivating lagmannsrett og, etter domfeltes kjæremål, Høyesteretts kjæremålsutvalg henholdsvis i 1988 (Rt-1988-824) og 1992 (Rt-1992-698). I 2005 begjærte Treholt på ny straffesaken gjenåpnet. I avgjørelse 15. desember 2008 (GK-2005-28) besluttet Gjenopptakelseskommisjonen under dissens (4-1) ikke å ta begjæringen til følge. For ytterligere opplysninger omkring tiltalebeslutningen, lagmannsrettens dom, domfeltes anke som senere ble trukket og de tidligere begjæringer om gjenåpning, vises til kommisjonens tidligere avgjørelse sidene 4-22.

1.2 *"Pengebeviset" som tema for lagmannsretten i 1985*

To polititjenestemenn fra POT, Leif Karsten Hansen og Arne Gunnar Solemsjø, forklarte seg under hovedforhandlingen i lagmannsretten om gjennomføringen av ransaker i Treholts leilighet 17. mai og 22. august 1983. Deres forklaringer om pengefunn på henholdsvis 10 000 dollar og ca. 30 000 dollar ble lagt til grunn av retten, jf. dommen side 65 og 66. Relatert til ransakingen 22. august 1983 ble det fremlagt tre fotografier av den åpne attachékofferten med innhold ("pengebeviset") og åtte fotografier av bunker og vifter med 20-, 50- og 100-dollarsedler.

Den fellende dommen var resultat av en samlet bevisvurdering. Penger var ett av flere momenter ved denne vurderingen. Retten vektla også andre momenter enn de to polititjenestemennenes forklaringer om ransakingene da den kom til at Treholt hadde mottatt betydelige pengesummer fra Irak og Sovjetunionen som godtgjørelse for etterretningsvirksomhet. Til sammen 112 000 dollar – hvorav 40 000 relaterte seg til de to ransakingene – ble av retten ansett med sikkerhet å stamme fra slik virksomhet i perioden

fra august 1981 til oktober 1983. Et bankinnskudd på 32 000 dollar den 26. mars 1982 og et beløp i drakmer og dollar tilsvarende ca. 9 000 dollar som var funnet ved ransaking 13. august 1982 i New York av Treholts attachékoffert var også regnet inn i denne summen.

1.3 "Pengebeviset" som tema i de tidligere gjenåpningssaker avgjort i 1988, 1992 og 2008

Treholt anket til Høyesterett over lagmannsrettens dom. Anken gjaldt saksbehandlingen, lovanvendelsen og straffutmålingen. Ankeforhandlingen ble forberedt med blant annet bevisopptak ved Oslo byrett i tiden fra 6. januar til 4. februar 1986.

Etter at ankeforhandlingen for Høyesterett var berammet, men før den var påbegynt, innga Treholt også en begjæring om gjenåpning til Eidsivating lagmannsrett. I begjæringen ble det blant annet anført at politiet hadde gitt uriktige opplysninger om pengefunn ved ransakinger 17. mai og 22. august 1983, herunder ble det reist spørsmål om 15 000 dollar i sedler i de angitte valører (seddelbunke nr. 2 – "pengebeviset" i snever forstand) kunne få plass i den avbildede konvolutten. Det ble også anført at sen journalføring (1985) av ransakingsordrer og -rapporter, ga sterke indikasjoner på at de var skrevet på et senere tidspunkt enn de var datert.

De to som utførte ransakingene, Hansen og Solemsjø, ble avhørt i bevisopptaket for Oslo byrett. I forkant av bevisopptaket var ransakerne også blitt avhørt av statsadvokatene.

Initiert av anførslene i gjenåpningsbegjæringen i tilknytning til pengebeviset ble det foretatt rekonstruksjoner, både av politiet selv og av advokat Haugestad, som den gangen bisto Treholt.

Treholt begjærte ankeforhandlingen utsatt inntil spørsmålet om gjenåpning var avgjort. Dette ble avslått av Høyesterett. Treholt trakk senere anken tilbake. Lagmannsrettens dom var dermed rettskraftig og Treholts begjæring om gjenåpning ble behandlet av lagmannsretten, som etter gjennomgang av blant annet rekonstruksjoner og sakkyndigundersøkelser av fotoene av

pengebeviset, fant at det ikke var grunnlag for påstandene om bevisjuks, dvs. produksjon av bevisst uriktige rapporter og falske vitneforklaringer. Lagmannsretten forkastet dermed begjæringen, og kjæremål til Høyesteretts kjæremålsutvalg førte ikke frem.

I Treholts andre begjæring om gjenåpning ble det særlig fremsatt innsigelser mot lovligheten av fremgangsmåten som ble benyttet ved ransakingene, uten at det førte frem.

I Treholts tredje begjæring om gjenåpning som ble avgjort av kommisjonen i 2008, og som nå er til fornyet behandling, fremkom en rekke innsigelser mot ransakingene og ”pengebeviset”. Treholts anførsler på dette punkt samt kommisjonens vurdering av disse, fremkommer i kommisjonens avgjørelse 15. desember 2008 side 31 flg.

Spørsmålet om fotografiene av pengefunn i Treholts attachékoffert var tatt først etter pågripelsen 20. januar 1984, var et tema forrige gang saken ble behandlet i kommisjonen. Det vises til kommisjonens avgjørelse side 79, der følgende fremkommer:

”Arne Treholt har overfor kommisjonens utreder anført at de fotografier som politiet hevder å ha tatt i hans leilighet under ransakingene 17. mai og 22. august 1983 (”pengebeviset”), kan være konstruert i ettertid i romjulen 1984. Årsaken skal være at påtalemyndigheten var i bevisnød. Dette er opplysninger Treholt hevder at en av Osloavisene har mottatt av en anonym kilde som var pensjonert politimann.

Kommisjonen har gjennomgått billedmaterialet med dette for øyet. Negative av fotografiene er undersøkt med tanke på merking av filmrullen med kode for produksjonsår. Slik merking er ikke funnet.

Dollarsedlene som er fotografert er også undersøkt. På to av sedlene fremgår henholdsvis produksjonsåret (”Series Date”) 1974 og 1977. Andre årstall er utydelige, og lar seg ikke lese med sikkerhet. Det er en rekke synlige signaturer på sedlene. Kommisjonens undersøkelser viser at disse signaturene alle tilhører personer som fungerte i stillingen som ”Treasurer of the United States” (hovedkasserer) før 17. mars 1981, med unntak av en (Angela Marie Buchanan) som fungerte i perioden 17. mars 1981 til 5. juli 1983.

Kommisjonens undersøkelser har således ikke avdekket noe som støtter domfeltes teori om at bildene ikke ble tatt under ransakingene i 1983, men i 1984.”

Det har i ettertid vist seg at flere av de negativene kommisjonen fikk seg forevist hos PST i 2008, var fra rekonstruksjonen som ble utført av politiet i 1985 i forbindelse med behandlingen av Treholts første begjæring om gjenåpning. Dette var fotografier som viste konvolutter i kofferten. Videre manglet de tre negativene av ransakingsbildene, som også viser konvolutter i kofferten, slik at disse negativene ikke var omfattet av materialet som ble undersøkt da. Kommisjonen ble kjent med dette gjennom *Forfalskningen*, sidene 201-215. Kommisjonen har derfor i denne omgang fått foretatt en tilsvarende gjennomgang av de riktige negativene, jf. nedenfor.

Som det fremgår ovenfor ble samtidig de fotograferte dollarsedlene undersøkt med tanke på å finne ut hvorvidt produksjonsår og signaturer på sedlene kunne underbygge påstanden om at bildene ikke ble tatt under ransaking i 1983, men i 1984. Disse fotografiene av dollarsedler er de riktige, i den forstand at de ikke var blitt forbyttet med andre fotografier i saken.

2. Boken *Forfalskningen*

I begynnelsen av september 2010 utkom boken *Forfalskningen. Politiets løgn i Treholt-saken*, skrevet av journalistene Geir Selvik Malthe-Sørenssen og Kjetil Bortelid Mæland. Basert på opplysninger fra en angivelig pensjonert polititjenestemann som skal ha ønsket å være anonym, hevder bokens forfattere at to polititjenestemenn i det som den gang het Politiets Overvåkningstjeneste (POT), nå Politiets sikkerhetstjeneste (PST), ble bedt om å fabrikkere bevis i saken mot Treholt, at dette så ble gjort og at polititjenestemennene ga falske forklaringer i retten. Konkret blir det påstått at tre fotografier som i lagmannsretten ble opplyst å ha blitt tatt på soverommet i Treholts leilighet under en hemmelig ransaking 22. august 1983, ikke ble tatt da. I boken hevdes at fotografiene ble tatt på politihuset etter pågripelsen av Treholt i 1984. De er i boken kalt åstedsbilder. Disse vil i det følgende bli kalt ransakingsbilder. Fotoene viser en åpen attachékoffert som i retten ble oppgitt bl.a. å inneholde konvolutter med dollarsedler.

I boken blir det også fremholdt at de to som skrev ransakingsrapportene fra denne og en tidligere hemmelig ransaking, 17. mai 1983, aldri hadde vært i Treholts leilighet, men utelukkende baserte seg på informasjon fra spanere som satt i en dekkleilighet i etasjen over Treholts leilighet. Ifølge bokens forfattere er ransakingsrapportene dermed falske, og det samme gjelder de to ransakernes vitneforklaringer for retten.

Forfatterne av boken hevder at POTs bevisfuske kan dokumenteres ved å sammenholde POTs egne bilder. Dette fremgår av boken på sidene 138 flg., og kan kort oppsummeres slik: De tre fotografiene av kofferten som ble presentert under hovedforhandlingen i lagmannsretten og som er hevdet å være tatt 22. august 1983, viser tape-/limrester over låsemekanismen. Fotografier fra rekonstruksjonen som ble foretatt i 1985, viser de samme tape-/limrestene. Disse finnes fortsatt på kofferten, som nå er utlevert til Treholt fra PST. På "Fornebu-bildet", som ble tatt like før Treholt ble pågrepet 20. januar 1984, mener forfatterne at det kan påvises at det ikke finnes slike tape-/limrester på kofferten. Dette beviser ifølge forfatterne at ransakingsbildene ikke kan være tatt 22. august 1983, men først etter pågripelsen av Treholt.

Som ytterligere indikasjon på bevisfuske, anføres at det på ett av ransakingsbildene øverst i høyre bildekant vises en bit av et parkettgulv. I samtaler med venner av ekteparet Treholt og Storækre har forfatterne fått opplyst at parketten på soverommet ennå ikke var lagt den 22. august 1983. Beskrivelse av møbleringen i soverommet som ransakerne har gitt, stemmer heller ikke overens med opplysninger gitt av Treholt. I boken siteres Treholt på at det aldri har vært noe skrivebord på ekteparets soverom.

Det kommer i boken også frem opplysninger som indikerer at kommisjonen hadde fått seg forelagt feil bildemateriale (negativer) i forhold til det den hadde etterspurt da saken ble behandlet og avgjort i kommisjonen i 2008. Konkret gikk dette på at det ikke var ransakingsbildene, men negativer fra en av rekonstruksjonene som ble foretatt etter lagmannsrettens dom som kommisjonen hadde fått seg forelagt.

3. Påstander fremkommet i media i ettertid

Lørdag 11. september 2010 hadde Aftenposten et oppslag med overskriften – *Parketten kom senere*. Det fremgikk her at snekkeren som la parkett i Treholts leilighet, var sikker på at det ikke var parkett på Treholts soverom på det tidspunktet bildene av pengebeviset ifølge politiet ble tatt. Snekkeren ble sitert på at han la parkett i hjørnestuen 16., 17. og 18. august 1983. Han støttet seg på skriftlige notater, ellers kunne han ikke ha vært sikker på dette. Parketten på soverommet ble lagt senere på høsten av Treholt og sønnen.

Snekkeren er senere avhørt av kommisjonen, jf. nedenfor.

Lørdag 18. september 2010 sto en tidligere POT-spaner anonymt frem i Aftenposten og hevdet at pengebeviset var forfalsket. I et intervju i Aftenposten under overskriften *Treholt-spaner: Bevis ble forfalsket*, fortalte han at etterforskningslederen i Treholt-saken, Ørnulf Tofte, en dag kom inn under lunsjen og sa at nå skulle han i banken og låne dollar for å ta bilde. Dette var etter at Treholt var arrestert, men før rettssaken. Det var ”guttene på teknisk” som tok bildene, og bildene ble tatt ”[f]ordi vi ikke hadde bevis for spionasje.” Den tidligere POT-spaneren ”regner med at flere som deltok i spionjakten fortsatt er knuget av dårlig samvittighet” og at det var ”spesielt én til som reagerte” på det som fant sted.

Etter oppslaget i Aftenposten lot han seg igjen intervjuet anonymt i NRK 23. og 24. september 2010. I førstnevnte intervju fortalte han i korte trekk at han fryktet for sin egen sikkerhet etter at han sto frem og fortalte at viktige bevis i Treholt-saken ble fabrikkert. I sistnevnte intervju uttalte han at han aldri har sagt ”med sikkerhet at det ble fabrikkert bevis” i Treholt-saken.

Spaneren ble navngitt i VG 25. september 2010 som Per Lilleløyken. Han er avhørt av kommisjonen, jf. nedenfor. Han hadde før han uttalte seg i media en samtale 16. september 2010 med Geir Selvik Malthe-Sørensen og advokat Harald Stabell, samtalen er sikret med lyd- og bildeopptak. Lilleløyken ble 21. september 2010 avhørt av førstestatsadvokat Lasse Qvigstad og

statsadvokat Anja Bech. Også dette avhøret er sikret med lyd- og bildeopptak.

Mandag 20. september 2010 var det et oppslag i Aftenposten der det fremgikk at innehaveren av Norges første timefoto-butikk, Steven Elgesem, fortalte at han over flere år tok et ekstra kopisett av bilder han fremkalte for den sovjetiske ambassaden, og leverte dette direkte til overvåkingspolitiet. Han oppga at han hadde en kontakt i POT. Kontakten kom en gang til ham med to fotografier, ett av Treholt og ett av Makarov, og spurte om Elgesem kunne lage ett foto der disse to sto sammen. Dette var før pågripelsen av Treholt. Elgesem opplyste å ha sagt nei til denne forespørselen. Steven Elgesem er også avhørt av kommisjonen.

4. Anmodning om ny behandling

Forfalskningen og de senere oppslagene i mediene i kjølvannet av bokutgivelsen medførte at advokat Stabell, som bisto Arne Treholt ved forrige gjenåpningsbegjæring, gjennom mediene krevde at påtalemyndigheten måtte fremme en begjæring om gjenåpning. Boken var dokumentasjon god nok.

Da førstestatsadvokat Lasse Qvigstad innledet enkelte foreløpige undersøkelser med sikte på å avklare om det var grunnlag for å begjære gjenåpning, fremmet advokat Stabell på vegne av Treholt inhabilitetsinnsigelse mot førstestatsadvokat Lasse Qvigstad og riksadvokat Tor-Aksel Busch på grunn av deres tidligere behandling av Treholt-saken. Habilitetsspørsmålet ble senere avgjort av Kongen i statsråd som fant at riksadvokat Tor-Aksel Busch ikke var inhabil i prosessen for kommisjonen, og at det lå til riksadvokaten å vurdere førstestatsadvokat Lasse Qvigstads habilitet. Riksadvokaten fant at førstestatsadvokat Lasse Qvigstad var habil.

Under henvisning til behovet for en klarlegging av bokens alvorlige påstander om bevisforfalskning og falske vitneforklaringer anmodet riksadvokaten i brev av 21. september 2010 Gjenopptakelseskommisjonen om å ta den tidligere begjæringen om gjenåpning fra Arne Treholt opp til ny behandling. Det ble vist til at ”pengebeviset” var en del av grunnlaget for

Treholts begjæring om gjenåpning fremsatt overfor kommisjonen i 2005.

Kommisjonen forela riksadvokatens henvendelse for Arne Treholt ved hans advokat Harald Stabell, som ikke hadde innvendinger mot at kommisjonen behandlet Treholts tidligere begjæring om gjenåpning på ny.

Kommisjonen besluttet 24. september 2010 å ta Arne Treholts tidligere begjæring om gjenåpning opp til ny behandling. Det ble lagt avgjørende vekt på de alvorlige påstandene som var fremkommet, at det var indikasjoner på at kommisjonen ved sin tidligere behandling hadde fått et ufullstendig eller uriktig grunnlag for sin avgjørelse, og at begge parter i denne saken ønsket at kommisjonen skulle gjenoppta sin tidligere behandling av den.

5. Kommisjonens arbeid med saken

Straffesaksdokumentene har vært innhentet fra PST og er gjennomgått. Videre har kommisjonen innhentet og sett på diverse fotomateriale tilknyttet saken, herunder negativer, samt gjennomgått den såkalte observasjonssaken, dvs. det materiale som fortsatt foreligger fra tiden før pågripelsen av Arne Treholt. Kommisjonen har også forsøkt å finne flere fotografier av kofferten tatt i tidsrommet fra Treholt fikk den og til han ble pågrepet, men uten resultat.

Kommisjonen har gjennomført avhør av 29 vitner. Av disse er 18 tidligere og nåværende ansatte i POT/PST. Kommisjonen har fått foretatt tre sakkyndige undersøkelser av henholdsvis negativer og bildebevis i saken, jf. nedenfor. De sakkyndige kommisjonen har oppnevnt er Kodak Ltd. (heretter kalt Kodak) i England, Rigspolitiet, Kriminalteknisk Center, Våben- og Sporsektionen (heretter kalt Kriminalteknisk Center) i Danmark og Statens kriminaltekniska laboratorium (heretter kalt SKL) i Sverige.

Kommisjonen har ved sin utredning avhørt en rekke personer om forhold som fant sted for ca. 25-30 år tilbake, og vitneforklaringene må sees i lys av dette. Detaljer kan være glemt, og forklaringene kan også på enkelte punkter avvike fra hverandre. Dette vil gjelde

for samtlige vitner som er avhørt om forhold fra denne tiden. I tillegg vil deres hukommelse kunne være påvirket av den omfattende medieomtalen av pengebeviset og av at særlig koffert- og pengebildene har vært offentlig kjent gjennom mange år. Dette er mulige feilkilder som det ikke kan sees bort fra.

Utvalget av vitner blant tidligere tjenestemenn i POT/PST er gjort ut fra hvem som i sin tid arbeidet med Treholt-saken og som kommisjonen har antatt kan belyse de spørsmål som kommisjonen har til behandling. Videre har kommisjonen avhørt øvrige vitner som kommisjonen har ansett nødvendig for sakens opplysning. Kommisjonen har også avhørt flere vitner som domfelte har bedt om. Ett vitne har av helsemessige årsaker ikke blitt avhørt av kommisjonen.

Flere av vitnene som kommisjonen har avhørt, har ikke hatt opplysninger som har kastet lys over de spørsmålene kommisjonen nå skal vurdere, og derfor er deres forklaringer ikke kommentert i avgjørelsen.

Samtlige vitner er avhørt etter reglene om politiavhør, jf. straffeprosessloven § 398a siste ledd, noe som er kommisjonens vanlige fremgangsmåte. Kommisjonen har vurdert om avhørene skulle foretas av tre kommisjonsmedlemmer etter reglene om bevisopptak utenfor hovedforhandling, jf. straffeprosessloven § 398a annet ledd. Avhør etter reglene om bevisopptak utenfor hovedforhandling skal, i motsetning til den valgte avhørsformen, i utgangspunktet gå for åpne dører, altså være offentlige. Når avhør etter reglene for politiavhør likevel ble valgt, var det særlig av hensyn til sakens opplysning. I en situasjon der navngitte polititjenestemenn var beskyldt for bevisforfalskning og falske vitneforklaringer, fant kommisjonen det uheldig dersom vitner, før de hadde blitt avhørt, skulle få kjennskap til andre vitners forklaringer gjennom mediene. Dette ville ha kunnet redusere bevisverdien av de senere vitnenes forklaringer.

De av vitnene som er undergitt tjenestelig taushetsplikt (nåværende og tidligere ansatte i PST og POT samt en tidligere ansatt i Utenriksdepartementet) er i anledning saken blitt fritatt fra

taushetsplikten etter straffeprosessloven § 118 av sine respektive departementer. Videre har Kongen i statsråd for de samme vitnene samtykket til opphevelse av bevisforbudet i straffeprosessloven § 117 for opplysninger som holdes hemmelig av hensyn til rikets sikkerhet eller forhold til fremmed stat, så lenge de aktuelle opplysningene ikke er egnet til å svekke muligheten til samarbeid med fremmede staters sikkerhets- og etterretningstjenester.

Kommisjonen har også gjennomgått opptak av samtale mellom Per Lilleløyken, advokat Stabell og Malthe-Sørenssen, og opptak av avhør av Per Lilleløyken ved førstestatsadvokat Lasse Qvigstad og statsadvokat Anja Bech.

Partene er gjort kjent med de undersøkelser kommisjonen har gjort og har uttalt seg til disse.

6. Domfeltes bemerkninger

Domfelte har inngitt sine bemerkninger til kommisjonens utredning. Hovedtrekkene i disse gjengis nedenfor.

Treholt har flere merknader til kommisjonens saksbehandling, både hva gjelder gjennomføring av avhør, utvalg av vitner, valg av sakkyndige og forskjellsbehandling av partene. Domfelte kommer også inn på betydningen av fravær av arkivrutiner m.m. i PST.

Ad gjennomføring av avhør: I boken *Forfalskningen* fremsettes sterke påstander om at navngitte politifolk har fabrikkert bevis og avgitt falske forklaringer. Boken setter spørsmålsteget ved politiets troverdighet i Treholt-saken.

Etter grundige og gjentatte gjennomganger av vitneavhørene anføres at kommisjonens avhørspersoner i større eller mindre grad synes å være preget av sin tidligere politibakgrunn. Dette viser det uheldige ved at kommisjonen har valgt en lukket prosess.

Behandlingen av vitnet Per Lilleløyken står i sterk kontrast til måten kommisjonens etterforskere behandler dem som kommisjonen oppfatter som positivt innstilte politivitner. Det synes som om kommisjonen har lite kjennskap til velkjent informasjon

om hvordan politiet som stand og yrkesgruppe opptrer når en enkelt politimedarbeider eller politiet som institusjon utsettes for angrep. Da kan det skje at politiet slår ring rundt institusjonen og sine egne, slik det fremkommer i høyesterettskjennelsen etter politivoldsakene i Bergen, Rt-1988-11 (Boomerang-saken).

Ad utvalg av vitner: Kommisjonen har tatt initiativ til innkalling av en rekke vitner, herunder særlig pensjonerte politifolk som tidligere har arbeidet i POT/PST. Disse synes å ha, eller å ha hatt, et nært kollegialt forhold eller kameratskap med de to politifolkene som er anklaget for bevisfusk. Det stilles spørsmål ved utvalget av de som er avhørt. Treholt etterlyser i tillegg avhør av navngitte personer.

Ad valg av sakkyndige: Advokat Stabell understreket i et møte med kommisjonen nødvendigheten av at de tekniske fotoundersøkelsene ble gjennomført av uavhengige, anerkjente internasjonale institutter, fortrinnsvis utenfor Skandinavia. Det ble advart mot å bruke politiinstitutter i Skandinavia, som på forhånd måtte formodes å være kjent med, og ha innsikt i, Treholt-saken, og som norsk politi på jevnlig basis samarbeider med. Til tross for dette ble undersøkelsene lagt til samarbeidende politiinstitutter i Sverige og Danmark og det ble lagt klare føringer i undersøkelsens mandat. Dette understreker hvor uheldig og lite profesjonelt kommisjonen her har opptrådt i forhold til helt sentralt bevismateriale.

Ad forskjellsbehandling av partene: Forsvarer ble avkrevd forklaring på angivelige lekkasjer til pressen og fikk kritikk for hvordan avhørsmaterialet ble håndtert, mens påtalemyndigheten ikke fikk tilsvarende krav eller kritikk. Mens forsvarer ble pålagt begrensninger i kommunikasjonen med sin klient, har påtalemyndigheten fritt kunnet kommunisere med PST, den institusjon som kan bli stilt ansvarlig for falskneri. Kommisjonen har med dette lagt opp til en uforklarlig forskjellsbehandling og manglende balanse mellom partene.

Ad betydningen av fravær av arkivrutiner m.m. i PST: Kommisjonens vitneavhør viser at det aldri har vært faste rutiner for oppbevaring og sletting av fotomateriale i PST. Arne Gunnar

Solemsjø har i perioden fra han ble pensjonert i 2003 og frem til senhøsten 2010 hatt fri og ubegrenset adgang til filmnegativene i safen. Sett i lys av de sterke anklagene mot ham, synes PST og kommisjonen å ha opptrådt kritikkverdig når det gjelder sikring av mulige bevis. Tjueåtte år etter at fotografier angivelig ble tatt i Treholts leilighet 22. august 1983, ble det fremlagt billedmateriale som aldri tidligere har vært presentert, verken for retten eller Treholts forsvarere. Det må da være grunn til å stille spørsmål ved om disse bildene kan være manipulert i ettertid. Det er høyst kritikkverdig at PST i samråd med påtalemyndigheten ikke umiddelbart etter at de sterke anklagene ble reist 9. september 2010, tok initiativ for å hindre bevisforspillelse.

Ad ulovlig etterforskning: For å underbygge muligheten for at det er fabrikkert bevis og gitt falske forklaringer, er det nødvendig å se på de ulovligheter som allerede er dokumentert i saken. Det hevdes at disse styrker påstandene som er fremsatt i boken *Forfalskningen*. Kommisjonens avhør demonstrerer i hvilken utstrekning ulovlige etterforskningsskritt ble benyttet overfor Treholt. Det fremgår at Hansen, Solemsjø og Tofte var klar over at ransakingene som med jevne mellomrom ble foretatt i Treholts leilighet, var uten nødvendig lovhjemmel og at de var ubekvemme med den ”nødretts”-hjemmel som ble konstruert da dette ble offentlig kjent. Tofte medgir at norsk lovgivning ikke ga hjemmel for verken romavlytting, innbrudd eller videoovervåking i 1982-84.

Tofte forklarer at han i likhet med etterforskerne mente at ”de hadde nok på Treholt” til å anklage ham for spionasje. Som en erfaren etterforsker synes det å fremgå at Tofte var klar over at det kunne bli problematisk å bruke noe han fryktet kunne bli fremstilt som et ”ulovlig ervervet pengebevis” i retten. Det var først etter press fra aktoratet (statsadvokatene Qvigstad og Busch) og overvåkningssjef Jostein Erstad at Tofte gikk med på at ”pengebeviset” skulle brukes som bevis i retten. Qvigstad kan åpenbart ikke ha delt Toftes oppfatning av at det var ”bevis” nok, og ønsket å bruke et ”pengebevis” som ikke var sikret gjennom vitners tilstedeværelse eller politirapporter. De forklaringer Tofte, Solemsjø og Hansen har gitt, peker sterkt i retning av at både

politirapporter og en ”rekonstruksjon” ble foretatt i ettertid, som beskrevet i boken *Forfalskningen*.

Arne Gunnar Solemsjø har i flere tidligere avhør, både i statsadvokatavhøret i 1985 og i bevisopptak for Høyesterett i 1986, opplyst at han kun tok tre bilder av kofferten samt et fjerde bilde av kodelåsen på kofferten. Likevel leverte han 17-18 negativer til kommisjonen i 2008, som han hevdet var de originale ransakingsbildene. I tillegg hevdet han i avhør hos kommisjonen i 2010 at de bildene han overleverte i mars 2008 var de ekte ransakingsbildene. Dette svekker Solemsjøs troverdighet kraftig. Han må ha visst at de negativene han ga kommisjonen i 2008 ikke var de originale bildene som i sin tid ble lagt frem for retten. Solemsjø har helt siden 1985 oppbevart samtlige negativer i Treholt-saken i en safe på sitt kontor, og han skal ha styrt med dem helt frem til høsten 2010. I tillegg dukket fire nye bilder i saken opp i oktober 2010. De ble oversendt kommisjonen med beskjed om at de var tatt 22. august 1983. Også dette skal være etter opplysninger gitt av Solemsjø.

Solemsjø beskrev i sitt avhør til kommisjonen inngående hvordan bildene av kofferten ble tatt. Han beskrev sengeteppet ransakerne satte kofferten på da de tok de tre bildene på sengen. Dette er totalt i strid med den forklaring både han og Hansen ga i bevisopptak for Høyesterett i 1986. Der opplyste Solemsjø i en meget detaljert forklaring at de løftet kofferten opp fra gulvet og satte den ”opp på den uoppredde dobbeltsengen, oppå dynene”. Solemsjøs forklaring om sengeteppet er helt ny, og må ses i sammenheng med at det fram til 2010 kun hadde vært offentliggjort dårlige papirkopier der det kan se ut som om kofferten står på en uoppredd seng fordi bakgrunnen var hvittet ut. I tilknytning til utgivelsen av boken *Forfalskningen* i september 2010 ble originalnegativene lagt frem og man kunne konstatere at kofferten umulig kan ha stått på dynene i en uoppredd dobbeltseng. Da endret Solemsjø sin forklaring.

Per Lilleløyen ble i oppfølgingsavhøret i februar 2011 stilt en rekke spørsmål. Tonen i avhøret kan oppfattes som fiendtlig og bærer preg av at kommisjonen er ute etter å svekke hans

troverdighet, ikke å få frem sannheten. Lilleløkken blir konfrontert med flere usannheter, blant annet at det ikke er andre vitner som stadfester at det var video-opptak fra kameraet i taket ved tårnrommet. Dette er ikke riktig. En av spanerne i dekkleiligheten bekrefter i avhør at det var et videokamera der – noe som også bekreftes av omtrent samtlige som er avhørt – og at de hadde mulighet til å gjøre opptak med det.

I tillegg gir avhører overfor Lilleløkken uttrykk for at ingen av de opplysningene kommisjonen har mottatt understøtter det faktum at Lilleløkken jobbet i dekkleiligheten i hele perioden, og at det kun er dokumentert at han arbeidet der fra sommeren 1983 og frem til pågripelsen av Treholt. Lilleløkken fastholder imidlertid i begge sine avhør at han har vært der i hele perioden.

Lilleløkken var den første som avslørte den omfattende overvåkingen fra dekkleiligheten. Dette hadde neppe skjedd hvis ikke Lilleløkken hadde opptrådt som en varsler. I ettertid har både Lund-kommisjonens leder Ketil Lund og en rekke andre bekreftet denne ulovlige overvåkningen. Lilleløkken har forklart seg detaljert om installeringen av videokameraet i taket i Treholts leilighet. Hvordan kunne han det hvis han ikke hadde vært til stede?

Den angivelige ransakingen 22. august 1983: Per Lilleløkken har forklart for kommisjonen at han var til stede under en av ransakingene, trolig den siste. Hans vaktnotater viser at han var på jobb 22. august 1983, fra midnatt til kl. 09.00 om morgenen. En annen spaner som kommisjonen har avhørt, var ifølge sin almanakk på vakt fra 21. august kl. 17.00 til 22. august kl. 15.00. Han forklarer at han er sikker på at han aldri gikk en vakt sammen med Lilleløkken.

Det er ingen grunn til å ikke tro på Lilleløkkens fremstilling. Han har hele tiden fastholdt samme historie, og han har absolutt ingen grunn til å snakke usant om slike detaljer. Det har derimot den andre spaneren, som har hatt kontakt med Leif Karsten Hansen etter at boken *Forfalskningen* kom ut, og som har hatt flere

samtaler med Hansen etter at Lilleløkken ga sin historie til Aftenposten.

Lilleløkkens dagboknotater viser alt han har jobbet i perioden juni 1983 til januar 1984. Fra begynnelsen av januar 1983 til våren samme år ble det ikke notert noen vakter fordi de hadde forbud mot å ta slike notater av frykt for å bli oppdaget hvis almanakken skulle forsvinne. Lilleløkken har derimot notert ned all overtid i samme periode, og som det fremgår av almanakken er denne overtiden svært omfattende og samsvarer med den jobben som ble gjort i dekkleiligheten. Dette svekker det andre vitnets forklaring, men styrker Lilleløkkens troverdighet.

Tre vitner forklarte for kommisjonen at det kun var ved én ransaking det ble funnet penger. Disse tre er personer som sto svært sentralt i etterforskningen. Alle tre forklarte også at de bildene de fikk se etter ransakingen, ikke er de samme bildene som ble fremlagt for retten i 1985. Ingen av de tre koffertbildene ble vist frem for de tre vitnene på møtene etter ransakingene. Hvorfor ble ikke koffertbildene som ble lagt frem for retten, også vist fram på dette møtet hvis de eksisterte på det tidspunktet?

Ad de tekniske undersøkelsene: I forbindelse med utgivelsen av boken *Forfalskningen* fikk Geir Selvik Malthe-Sørenssen gjennomført to tekniske undersøkelser ved bruk av Treholts koffert med sikte på å finne ut hvorvidt det kunne fastslås om det finnes taperester på kofferten på det omtalte Fornebu-bildet. Begge disse rapportene, utført av Studio Technika i Oslo og Förstoringsateljén i Stockholm, slår fast at det ikke kan være tape eller taperester på kofferten til Treholt på Fornebu-bildet. Begge fastslår at det er tape på de angivelige ransakingsbildene som POT hevder er tatt i Treholts leilighet 22. august 1983, seks måneder før Fornebu-bildet er tatt. Den samme tape/taperesten er på kofferten i dag. Ut fra dette konkluderte begge de to fotostudioene med at tapen måtte være påsatt etter pågripelsen av Treholt, og at bildene av Treholts koffert i Oscarsgate 61, må være tatt etter arrestasjonen og således fabrikkert i ettertid.

Etter dette har LGC Forensics ved Clive Burchett i England gjennomført en ny analyse av kofferten og bildematerialet på vegne av Treholt. Burchett og hans kollega går for å være blant de best ansette i Europa på dette området. Burchett fastslår at det ikke er tape på Fornebu-bildet, på den siden av kofferten som vender mot fotografen. Han fastslår også at det er enden av kofferten hvor et lite epleklistremerke står på metallflaten som vender mot fotografen. Dette er samme side som det i dag, samt på bildene fra ransakingen i 1983, sitter taperester.

Også kommisjonens to tekniske rapporter fra henholdsvis SKL i Sverige og Kriminalteknisk Center i Danmark fastslår utvetydig at det ikke finnes tape eller taperester på den enden av kofferten som vender mot fotografen på Fornebu-bildet. Disse to rapportene åpner imidlertid for at kofferten kan være holdt motsatt vei, med epleklistremerket vekk fra fotografen.

De oppnevnte sakkyndiges rapporter hevdes å ha klare svakheter, jf. LGC Forensics ved Clive Burchetts tilleggsrapport der han gjennomgår analysene fra de to instituttene. Burchett mener at verken SKL eller Kriminalteknisk Center har utført tilfredsstillende analyser. Han kritiserer dem for ikke å grunngi hvilke metoder som er brukt for å komme frem til de ulike svarene. I tillegg kritiserer han dem for verken å ha gjennomført fotogrammetrisk eller morfologisk analyse, og således ikke foretatt vitenskapelige undersøkelser. Burchett kritiserer også kommisjonen for å ha gitt villedende opplysninger til de to instituttene. SKL skriver i sin rapport at bildene er tatt i kronologisk rekkefølge. Hvem har videreformidlet denne informasjonen? Det fremgår ikke i mandatet. Det var jo nettopp det som skulle være oppdraget for instituttene, nemlig å finne ut om ransakingsbildene er tatt før eller etter arrestasjonen. SKL er heller ikke ISO-sertifisert, slik LGC er.

Treholt har innhentet en ny analyse av kofferten og bildematerialet, foretatt av David Anley ved BSB Forensic i London. I og med at samtlige tre institutter som så langt har foretatt analyser av kofferten er enige om at det ikke kan finnes tape eller taperester under gjenskinnet på Treholts koffert på Fornebu-bildet, er det kun gjennomført en bildeanalyse av epleklistremerket. Anley

konkluderer ”without doubt” med at epleklistremerket er den lille mørke prikken/rundingen som ses på enden av Treholts koffert på Fornebu-bildet, det vil si på den enden av kofferten som er vendt mot kameraet. Anley har brukt både fotogrammetriske målinger og morfologiske undersøkelser i sin analyse.

Ad parkettbeviset: Det er den lille biten av parkett som er synlig i høyre bildekant på et av de angivelige bildene fra ransakingen 22. august 1983 i Oscarsgate 61 som har gitt grunnlaget for det såkalte parkettbeviset. Kommisjonen synes å ha brukt mye tid på, og ha vært opptatt av, å forsøke å svekke dette beviset.

Det som kan slås fast med sikkerhet ifølge telefonlogger og forklaringer fra en rekke vitner, er at det ble lagt parkett enten i soverommet eller i tårnrommet. PST har oversendt bilder som skal være tatt under ransakingen 22. august 1983, herunder to bilder som viser at tårnrommet var fullt møblert. I bevisopptak for Høyesterett i 1986 forklarte Solemsjø og Hansen seg om hvordan ransakingen skal ha skjedd. Det går fram av forklaringene at soverommet var fullt møblert.

I følge telefonloggene som kommisjonen tilsynelatende lener seg på, skal lakkingen av gulvet i soverommet ha skjedd lørdag 20. august 1983 om morgenen. Innholdet i Kari Storækres telefonsamtaler og det korte tidsintervallet før hun reiste hjemmefra, tyder på at lakkingen fant sted dagen etter – søndag 21. august. Dette samsvarer med hennes egne dagboknotater og hennes forklaring.

Treholt kom ikke hjem fra Wien og Paris før nærmere kl. 22 søndag 21. august 1983. Han ble hentet av sin kone på Fornebu. De hadde deretter besøk til rundt midnatt. Kari Storækre reiste tidlig på jobb neste morgen mens Treholt tok flere telefoner, kjørte sønnen til svigerforeldrene og tok en joggetur med en venn rett etter kl. 12.15.

Storækre og Treholt kan ikke ha hatt tid og anledning til å møblere verken soverommet eller tårnrommet før ransakingen skal ha skjedd 22. august kl. 12.33.

Kommisjonen har undersøkt tørketiden på oljebasert lakk i dag (12 timer), men tørketiden var i 1983 atskillig lengre (16 timer). Det er imidlertid herdetiden som er interessant, d.v.s. tiden før man kan plassere ut møbler eller tepper. Ingen lakkprodusent opererer med under tre døgn herdetid. Dersom gulvene ble lakkert lørdag, kan rommet derfor tidligst ha blitt møblert tirsdag.

Det anføres at leggingen av parkett er nok et bevis på at bildene ikke er tatt der tjenestemennene har oppgitt, men at de er fabrikkert og tatt etter arrestasjonen av Arne Treholt.

Oppsummering og konklusjon:

Kommisjonens saksbehandling tilfredsstiller ikke kravet i straffeprosessloven § 398 første ledd ”om at saken er så godt opplyst som mulig”. Videre hevdes at deler av undersøkelsen er preget av ensidighet.

Etter fremleggelsen av de tekniske undersøkelsene fra Clive Burchett, David Anley og Helge Hovland anføres at det er dokumentert med stor grad av sikkerhet at det ikke var tape på kofferten under pågripelsen på Fornebu 20. januar 1984, og at det sitter et klistremerke på den siden av kofferten som vender mot kameraet.

”Parkett-beviset” underbygger påstanden om fabrikkering av bevis og falske forklaringer.

Vitneforklaringer fra de anklagede personer Hansen, Solemsjø og Tofte er preget av motstrid, unnvikende og unnlattende svar, meget selektiv hukommelse, og det gis forklaringer i strid med vitterlige kjensgjerninger. Et eksempel på det siste er Solemsjøs uttalelser om at han er helt sikker på at det ble levert originale negativer til kommisjonen i 2008. De nevnte forhold gir vitnene lav troverdighet.

Flere av de øvrige vitneforklaringene peker i retning av fabrikkerte bevis. Særlig avhørene av Per Lilleløyken underbygger disse påstandene.

Det hevdes at lovens vilkår om rimelig sannsynlighetsovervekt for fabrikkering av bevis og falske forklaringer er oppfylt, jf. straffeprosessloven § 391 nr. 1 og Rt-2004-449 note (49) jf. Rt. 2000-1285. Det kan ikke "utelukkes at dette har innvirket på dommen til skade for siktede", jf. samme bestemmelse. Saken må da gjenåpnes.

7. Påtalemyndighetens bemerkninger

Påtalemyndigheten har inngitt sine bemerkninger til kommisjonens utredning. Hovedtrekkene i disse gjengis nedenfor.

Påtalemyndigheten forholder seg i utgangspunktet til det som fremkommer i boken *Forfalskningen*, som det legges til grunn at domfelte og hans forsvarer vil stille seg bak, og presiserer innledningsvis at uttalelsen begrenser seg til spørsmålet om det foreligger falske forklaringer fra de daværende polititjenestemennene Leif Karsten Hansen og Arne Gunnar Solemsjø. Vitneforklaringene ble avgitt for daværende Eidsivating lagmannsrett i 1985, og senere for Oslo byrett ved bevisopptak for Høyesterett i 1986.

Troverdigheten av påstandene om falske vitneforklaringer må vurderes i lys av det Treholt selv ved ulike anledninger forklarte for politiet om de pengebeløp han mottok fra Genadij Titov og Rahdi Mohammed i løpet av 1983. Kommisjonen må kunne legge til grunn at Treholt faktisk har innrømmet overfor politiet å ha hatt i sin dokumentkoffert 4 000 – 7 000 dollar etter møtet i Helsinki i mai 1983, og at han hadde mellom 25 000 og 28 000 dollar eller endog mer etter møtene i Paris og Wien i august 1983. I lagmannsretten ble denne forklaringen i det vesentlige fastholdt.

Av ransakingsrapportene fremgår at tjenestemennene fant henholdsvis 10 000 og ca 30 000 dollar ved ransakingene 17. mai og 22. august 1983. Påtalemyndigheten stiller spørsmål ved om forskjellen mellom ransakingsrapportene og Treholts politiforklaring og rettslige forklaring skulle tilsi "bevisnød" på

dette punkt, slik det hevdes i boken. Bildene som ble fremlagt i retten, gir i seg selv ikke noe bevis for størrelsen på pengebeløpene som ble funnet, noe som heller ikke har vært pretendert under hovedforhandlingen eller senere.

Det fremholdes i boken at POT opprinnelig ikke ønsket at ransakingene skulle brukes som bevis i retten. Dette er for så vidt korrekt, da ledelsen i POT ønsket å beskytte sine metoder og mente det ikke var nødvendig å anvende ransakingene i lys av Treholts politiforklaringer. Påtalemyndigheten mente imidlertid at dette hadde verdi som støtte og kunne få større vekt dersom Treholt endret sin forklaring i retten. Etter nærmere drøftelser ble ledelsen i POT og påtalemyndigheten enige om å fremlegge ransakingene og fotografiene under hovedforhandlingen. Dette illustrerer imidlertid mangelen på logikk i boken: POT produserte falske bevis som de for sin egen del ikke ønsket å bruke.

Påstandene i boken bygger på en angivelig kilde som ikke navngis og granskning av ulike fotografier.

Påtalemyndigheten stiller spørsmål ved om det overhodet finnes en separat kilde, eller om kilden hele tiden har vært Per Lilleløykken. Flere momenter, herunder formuleringer i boken sammenholdt med forklaringene til Lilleløykken, tilsier at det ikke finnes noen selvstendig kilde. Og selv om kommisjonen skulle legge til grunn at det finnes en annen kilde enn Lilleløykken, har kildens utsagn i boken meget lavt informasjonsinnhold. Kilden hadde selv ikke iaktatt noen ”konstruksjon eller rekonstruksjon” av pengebeviset, jf. boken side 29. Påtalemyndigheten gjør gjeldende at kilden i boken ikke tilfører saken konkret informasjon.

Lilleløykkens forklaring kan sammenfattes slik: Tofte kom inn på kafferommet og spurte etter bil fordi han skulle i banken og hente dollar. Lilleløykken mistenker at bildene ble tatt på kontoret hos toppledelsen og hevder at det skal ha blitt funnet vesentlig mindre penger enn det som fremkommer i ransakingsrapportene. Han baserer dette på ”prat” med tjenestemenn han ikke kan navngi og slutninger han har trukket ”i sitt eget hode”, og ikke på konkret informasjon/konkrete hendelser som kan underbygge de fremsatte

påstandene. Han kan heller ikke navngi noen av de øvrige som ifølge ham befant seg på kafferommet under episoden med Tofte.

Påtalemyndigheten legger til grunn at episoden med Tofte på kafferommet ikke har funnet sted. Ingen andre av de som er avhørt av kommisjonen, har kunnskap om episoden. Hvorvidt Lilleløkkens forklaring er bevisst falsk eller skyldes en erindringsforskyvning er det ikke nødvendig å ta stilling til. Påtalemyndigheten bemerker også flere andre sider ved hans forklaring for kommisjonen som mest sannsynlig ikke stemmer med de faktiske forhold. Påtalemyndigheten hevder at Lilleløkkens forklaringer ikke kan tillegges noen vekt.

Det springende punkt blir derfor om det relevante fotomaterialet nå gir noen indikasjon på at bildene som ble fremlagt i retten fra ransakingene, i virkeligheten ikke ble tatt til tid og på sted som angitt i Hansens og Solemsjøs forklaringer. Påstanden i boken tar utgangspunkt i Fornebu-bildet og går ut på at Treholts dokumentkoffert hadde tape- og limrester på ransakingsbildene og på bildene fra rekonstruksjonen, men ikke på Fornebu-bildet. Dermed er ransakingsbildene tatt etter arrestasjonen. Kofferten slik den nå ser ut, kan ikke anvendes som et sikkert referansepunkt i forbindelse med rekonstruksjon for å gjenskape fotografier fra 1983-84. Dette på grunn av det lange tidsforløpet, som kan ha endret koffertens og limrestenes utseende (avleiret støv, endringer i metall og annet materiale pga. alder), og fordi kofferten i 2010 ble overtatt av advokat Stabell og Malthe-Sørenssen. Videre er Fornebu-bildet av dårlig kvalitet og man må legge inn usikre forutsetninger som lysforhold, fotoavstand osv., og problemet med perspektivforskyvning og fotovinkel kommer inn. Likevel synes samtlige av de som har behandlet bildematerialet, å ha anvendt rekonstruksjon.

Kommisjonens sakkyndige holder det begge for mest sannsynlig at det mørke klistremerket på kofferten ikke vender mot fotografen. Fornebu-bildet er dermed uten bevisverdi som grunnlag for de påstander som fremsettes i boken.

Fremgangsmåten Malthe-Sørenssen har benyttet ved blant annet ikke å gi et presist mandat, men lansere sin teori under arbeidet og være til stede mens rekonstruksjonen ble utført, gjør den bevismessige verdi av Hovlands arbeid så usikker at kommisjonen ikke bør tillegge det vekt. Det blir heller ikke riktig å kalle Hovland ”sakkyndig”, idet han er uten erfaring med kriminaltekniske krav til nøyaktighet og klare og presise mandat som grunnlag for arbeidet.

Da kommisjonen med aksept fra begge parter besluttet å ta saken under behandling, skulle partene lojalt ha forholdt seg til at det var kommisjonen som skulle foreta de relevante undersøkelsene, eventuelt etter anmodning fra partene. Advokat Stabell har likevel innhentet en ”experts declaration” fra firmaet LGC Forensics i Storbritannia. Undersøkelsen synes betalt av Arne Treholt. Mandatet synes å være gitt av advokat Stabell, men noe skriv fra advokat Stabell er ikke vedlagt. Ved oversendelsen til LGC Forensics har man vedlagt en ”expert opinion” fra Hovland. Bildematerialet som ble benyttet ble dels nedlastet digitalt fra Hovland og dels overlevert av Malthe-Sørenssen, og firmaet hadde ikke tilgang til de originale negativene. Dette gjør at forutsetningene for granskningen er usikre og upålitelige.

Påtalemyndigheten ber kommisjonen legge til grunn de undersøkelser kommisjonen selv har iverksatt, med mandat som er undergitt kontradiksjon og der kommisjonen selv har hatt kontroll med de faglige forutsetninger hos de sakkyndige.

Det har aldri vært bestridt – før nå – at ransakingene faktisk fant sted. Fotomaterialet fra ransakingene, og da særlig bildene som ikke tidligere har vært fremlagt, er i dag av betydelig interesse fordi de bekrefter at etterforskerne var inne i leiligheten. Negativene fra ransakingen 22. august 1983 er fra samme filmrull. Selv om filmen ikke kan tidfestes, er det en rimelig konklusjon at bildene er tatt fortløpende og ved samme anledning. Løvtrær med blader som er synlige gjennom vinduet på bildene, underbygger også ransakernes forklaringer om at bildene er tatt 22. august 1983 og ikke senhøstes 1984.

Det første ransakingsbildet viser en liten flik av det som muligens er parkettgulvet som ses over sengekanten. I boken fremholdes at bildene som ble fremlagt i retten ikke er tatt på soverommet, slik som hevdet av etterforskerne. Og snekkeren som arbeidet med oppussing av Treholts leilighet, har i media hevdet at parketten på soverommet ble lagt senere enn 22. august 1983. Av telefonloggene kan man imidlertid med relativt stor grad av nøyaktighet rekonstruere når gulvene i leiligheten ble lagt. Telefonloggene bekrefter entydig at ektefellenes soveværelse var belagt med parkett før ransakingen skjedde 22. august 1983. Det foreligger også korrespondanse som viser at POT sommeren og høsten 1983 ba om bistand fra samarbeidspartnere i utlandet i et forsøk på å spore opprinnelsen til en pengeseddel som var påført et stempel, antakelig fra en bank.

Også andre bevis underbygger at de forklaringer ransakerne har gitt er korrekte og sannferdige, herunder Kari Storækres forklaring om at Treholt alltid plasserte kofferten under eller ved et arbeidsbord på soverommet og forklaring fra tidligere utenriksråd Kjell Eliassen om at han ble orientert om ransakingene og antakelig forevist bilder etter august-ransakingen, men lenge før arrestasjonen. Påtalemyndigheten viser til Eliassens forklaring der han fremholder det underlige i at POT skulle involvere riksadvokat, departementsråd og utenriksråd i noe som var bevisfusk. Ulike saksdokumenter fra observasjonssaken understøtter at det ble gjennomført ransakinger av Treholts bolig like etter møter med Titov i Helsinki og Wien henholdsvis 14. mai og 20. august 1983, samt de pengefunn som ble gjort.

Forklaringer tidligere og nåværende tjenestemenn ved POT/PST har gitt til kommisjonen, underbygger ikke de påstandene som er fremsatt i boken. Forklaringene har stor selvstendig bevisverdi i kraft av etiske og strafferettslige forpliktelser som følger med stillinger i politiet, og de særlige forpliktelser som de har i forhold til sannhetskravet.

Påtalemyndigheten nedla påstand om at saken ikke gjenåpnes.

8. Kommisjonen ser saken slik

8.1 Lovgrunnlaget, straffeprosessloven § 391 nr. 1

Det følger av straffeprosessloven § 389 første ledd at en sak som er avgjort ved rettskraftig dom, kan gjenåpnes etter begjæring av en part når vilkårene i §§ 390 – 393 foreligger.

Gjenopptakelseskommisjonen skal etter loven ikke være noen ordinær rettsmiddelinstans, og kommisjonen kan ikke overprøve domstolens avgjørelse, men kun ta stilling til om vilkårene for gjenåpning er til stede.

Kommisjonen har som nevnt besluttet å ta den tidligere begjæring om gjenåpning som ble inngitt av Arne Treholt i 2005, og som ble avgjort av kommisjonen i 2008, opp til behandling på ny.

Kommisjonens utredning har denne gang vært rettet mot påstandene om bevisfabrikkering og falske vitneforklaringer. Kommisjonen har ved sin tidligere behandling av Treholts begjæring om gjenåpning vurdert også andre sider av saken, herunder adgangen til å føre bevis fremskaffet ved hemmelig ransaking, og det er ikke nå foretatt en ny gjennomgang av disse.

Gjenåpning til gunst for domfelte kan kreves når *tjenestemann i politi eller påtalemyndighet [...] har gjort seg skyldig i straffbart forhold med hensyn til saken, eller et vitne har avgitt falsk forklaring i saken, eller et dokument som er brukt under saken er falsk eller forfalsket, og det ikke kan utelukkes at dette har innvirket på dommen til skade for siktede*, jf. straffeprosessloven § 391 nr. 1. De forhold som omfattes av bestemmelsen kan betegnes som grove misligheter under behandlingen av saken. Høyesteretts kjæremålsutvalg har i Rt-2001-1521 (side 1537) uttalt at det må foreligge ”klare holdepunkter” for at det forholder seg slik.

Opplysninger om romovervåkingen av leiligheten til Treholt og Storækre har for kommisjonen hatt interesse i den utstrekning de eventuelt har kunnet kaste lys over spørsmålet om bevisfabrikkering. Kommisjonen går i sin avgjørelse ikke nærmere inn på spørsmålet om lovligheten av overvåkingen av leiligheten.

Straffbare forhold begått i saken av tjenestemenn i politi eller påtalemyndighet, vil kunne gi grunnlag for gjenåpning av saken hvis det ikke kan utelukkes at de straffbare forholdene kan ha innvirket på dommen til skade for domfelte. For at en eventuell ulovlig overvåkning av leiligheten skal kunne ha innvirket på dommen til skade for domfelte, legger kommisjonen til grunn at overvåkningen måtte ha resultert i materiale som ble benyttet som bevis i rettssaken mot Arne Treholt. De bevis som ble brukt, synes å være fremskaffet gjennom telefonkontroll, hemmelig ransaking, ordinær spaning og etterforskning. Spørsmålet om metodebruken i Treholt-saken skal vurderes av Stortingets kontrollutvalg for etterretnings-, overvåkings- og sikkerhetstjeneste (EOS-utvalget).

8.2 Generelt om enkelte av sakens faktiske sider

Familien Treholt/Storækre flyttet inn i en leilighet i Oscars gate 61 høsten 1982. Kommisjonens utredning har vist at POT kort tid senere etablerte en overvåkningspost i etasjen over Treholts leilighet, i leiligheten på skrå over denne. Overvåkningsposten var bemannet hele døgnet, og det var to tjenestemenn på vakt om gangen. Et spaningslag på seks polititjenestemenn utgjorde mannskapet på denne posten. Hele det første spaningslaget ble gradvis skiftet ut i perioden mai – juni 1983 og erstattet av et nytt, tilsvarende spaningslag, som bemannet posten helt frem til pågripelsen 20. januar 1984.

Det ble etablert lyd- og bildeovervåkning av Treholts leilighet. Det var blant annet mulighet for bildeovervåkning av Treholts arbeidsværelse (biblioteket). Utstyret ble betjent fra dekkleiligheten.

I tillegg var det etablert telefonkontroll (avlytting) av flere telefoner som Treholt med familie disponerte, blant annet av Treholts hjemmetelefon. Resymeer av telefonsamtaler ble loggført.

Treholt med familie ble ved ulike anledninger også fulgt av spanere når de befant seg ute. I tillegg ble Treholt fulgt av spanere på enkelte reiser i utlandet. Dette var andre spanere enn de som gjorde tjeneste i dekkleiligheten.

Etterforskningen av Treholt var allerede før pågripelsen tema under en rekke møter mellom representanter fra Justisdepartementet, Utenriksdepartementet, riksadvokaten og POT.

Den 20. januar 1984 skulle Arne Treholt reise til Wien for å møte Titov. Treholt ble pågrepet på Fornebu, på vei ut til flyet. Umiddelbart før pågripelsen tok en tjenestemann fra POT en serie fotografier av Treholt på vei ut av en drosje utenfor terminalbygget på Fornebu. Ett av disse bildene omtales i *Forfalskningen* og i denne avgjørelsen som Fornebu-bildet.

8.3 Påstandene om bevisfabrikkering og falske forklaringer

Kommisjonen har ved sitt arbeid lagt til grunn at Treholt i det vesentlige har stilt seg bak påstandene som fremkommer i boken *Forfalskningen*.

Geir Selvik Malthe-Sørenssen redegjør i *Forfalskningen* for at han har engasjert seg i Treholts sak, først som journalist og deretter som privat utreder for Arne Treholt. Etter noe tid ble det til at Malthe-Sørenssen skulle skrive en bok. Boken ble skrevet sammen med Malthe-Sørenssens tidligere kollega Kjetil Bortelid Mæland. Også under kommisjonens arbeid har Malthe-Sørenssen vært aktivt inne i saken. Han har blant annet sammen med advokat Stabell sett på negativene som kommisjonen har fått utlånt fra PST, og Malthe-Sørenssen har hatt kontakt med sakkyndige som Treholt selv har engasjert.

Kommisjonen vil nedenfor gå nærmere inn i de vesentligste av argumentene som er fremsatt til støtte for påstandene om bevisfabrikkering og falske vitneforklaringer.

8.3.1 Bokens anonyme kilde

Ifølge *Forfalskningen* skal en kilde som ikke navngis, angivelig en pensjonert polititjenestemann med bakgrunn fra POT, ha kontaktet Geir Selvik Malthe-Sørenssen i 2006 om pengebeviset i Treholt-saken. Den angivelige kilden skal da ha forklart (sidene 29-30) at

to tjenestemenn ble bedt om å fabrikkere pengebildene før rettssaken mot Arne Treholt. Det ble konstruert to ransaker, 17. mai og 22. august 1983, og tjenestemennene fabrikerte ransakingsrapporter som ble lagt ved de tre falske ransakingsbildene.

Malthe-Sørenssen er i vitneavhør for kommisjonen blitt bedt om å oppgi navnet på kilden, men har nektet å gjøre dette. Ifølge Malthe-Sørenssen inngikk forfatterne en avtale med kilden før boken kom ut. Avtalen gikk ut på at de ikke skulle kontakte kilden. Kilden skulle kontakte dem dersom han ønsket det, noe kilden til nå ikke skal ha gjort. Malthe-Sørenssen har svart nei på direkte spørsmål om Per Lilleløkken er kilden.

Ansatte i POT/PST som er avhørt av kommisjonen, har også blitt spurt om de er kilden eller kjenner til hvem som kan være kilden. Ingen har stått frem offentlig eller overfor kommisjonen som kilden. Kommisjonen har dermed vært avskåret fra å stille spørsmål til kilden. Kommisjonen har likevel gjennom sin utredning undersøkt de påstandene som tilskrives kilden i boken.

8.3.2 Forklaring fra en tidligere spaner i POT – Per Lilleløkken

Som nevnt over, ble Per Lilleløkken navngitt offentlig første gang i VG 25. september 2010. Etter dette har han stått frem i TV-programmet "Brennpunkt".

Per Lilleløkken var ansatt i POT i perioden 1. november 1980 til 1. juni 1987 (hvorav det siste året i permisjon), og han var en av dem som tjenestegjorde i dekkleiligheten. Lilleløkken har i avhør forklart at han gjorde tjeneste i dekkleiligheten i halvannet år, det vil si fra posten ble opprettet senhøstes 1982 og frem til pågripelsen av Arne Treholt, og at han var i dekkleiligheten da kameraet som overvåket Treholts arbeidsværelse ble installert. Videre har Lilleløkken sagt seg sikker på å ha vært til stede i dekkleiligheten ved én ransaking. Lilleløkken beskrev hva han så gjennom monitoreringen av Treholts arbeidsværelse under denne ransakingen, bl.a. at det ble tatt opp noen A4-ark og penger fra

Treholts attachékoffert. Lilleløkken har forklart at han tror at han ikke var på jobb 17. mai 1983 da en av ransakingene fant sted.

Lilleløkken hevdet at de tre koffertbildene ble ”rekonstruert” etter pågripelsen av Treholt, men før hovedforhandlingen i straffesaken startet. Ifølge Lilleløkken var dette nødvendig fordi bildene fra den hemmelige ransakingen ikke ble bra nok da ransakerne ikke våget å bruke blits. Han begrunnet sin oppfatning om bevisfabrikkerings (“rekonstruksjon”) slik, ifølge utskrift av samtale 16. september 2010 med advokat Harald Stabell og Geir Selvik Malthe-Sørenssen:

”Den så jeg ikke sjøl, men jeg har jo hørt, vi prata jo om det. Det jeg har hørt fra han Ørnulf Tofte er at vi satt på kafferommet, ca. 4-5 stk, i et øyeblikk da så sa han at han skulle ned i banken for å låne dollar for å rekonstruere pengene i kofferten. Det husker jeg godt at han sa for det reagerte jeg voldsomt på.”

Ifølge Lilleløkken snakket spanerne seg imellom om at de ikke hadde nok bevis, og at det ikke ble funnet noe særlig penger i leiligheten.

I samtalen med Malthe-Sørenssen og advokat Stabell forklarte Per Lilleløkken om døgkontinuerlig video-opptak fra Treholts leilighet. Kassetene ble levert på politihuset hver morgen. I kommisjonsavhør endret han dette til at VHS-kassetter ble levert hvis det hadde skjedd noe av interesse i leiligheten.

Støttes Lilleløkken av kommisjonens øvrige utredning?

Lilleløkkens oppfatning om bevisjuks bygger på en angivelig episode der etterforskningsleder Ørnulf Tofte skal ha kommet inn på kafferommet på politihuset og bedt om sjåfør eller bil for å dra i banken og låne dollar til fotografering. I avhør for kommisjonen har Lilleløkken ikke kunnet navngi de tjenestemennene som skal ha vært til stede sammen med ham på kafferommet, jf. hans forklaring om at 4-5 personer skal ha vært der. Etterforskningsleder Ørnulf Tofte har i avhør for kommisjonen kategorisk avvist at det har funnet sted en slik episode. Ingen av de øvrige polititjenestemennene kommisjonen har avhørt har bekreftet

episoden. Det har heller ikke fremkommet andre opplysninger som underbygger at episoden har funnet sted.

Det er vanskelig for kommisjonen å feste lit til Lilleløkken når han forklarer at spanerne snakket seg i mellom om at de ikke hadde nok bevis og at det ikke ble funnet noe særlig penger i leiligheten. Ingen av de øvrige vitnene kommisjonen har avhørt, kan bekrefte en slik oppfatning eller slike samtaler. Vitnene synes enten ikke å ha hatt noen klar oppfatning av bevissituasjonen, eller de har fremholdt at den syntes god. To av spanerne i dekkleiligheten har i sine forklaringer for kommisjonen fortalt at de sågar snakket om hva de skulle gjøre hvis de oppdaget innbrudd i Treholts leilighet, siden de etter ransakingene hadde fått høre at Solemsjø og Hansen hadde funnet ganske store pengebeløp der. Ingen av de øvrige vitnene kommisjonen har avhørt, hadde på denne tiden hørt noe om ”bevisnød” eller bevisfabrikking i saken.

Kommisjonen har vanskelig for å forstå hvilken ransaking Lilleløkken kan ha sett fra dekkleiligheten slik han selv har beskrevet. Lilleløkken mener selv at han ikke var på vakt 17. mai 1983, og hans egen 7. sans fra 1983 gir heller ingen støtte for at han var på posten denne dagen. Lilleløkkens 7. sans viser imidlertid at han var på ordinær vakt søndag 21. august 1983 frem til kl. 17.00, at han så arbeidet overtid fra midnatt til kl. 09.00 mandag 22. august. Han gikk deretter på vakt igjen kl. 15.00 samme dag. Dette står i motstrid til forklaringen fra en av spanerne som med støtte i egen 7. sans har forklart at han var på vakt både natten forut for og under ransakingen 22. august. Han kan ikke erindre å ha hatt noen vakt i dekkleiligheten sammen med Lilleløkken. Kommisjonen legger likevel til grunn at Lilleløkken var på vakt slik oppføringene i hans egen 7. sans viser. Ransakingen 22. august fant ifølge ransakingsrapporten sted mellom kl. 12.33 og kl. 13.06. Lilleløkken kan dermed ha fått med seg både forberedelsen til ransaking og eventuelt hørt om denne i ettertid, men hans egen 7. sans gir ingen holdepunkter for at han var på vakt i dekkleiligheten under selve ransakingen.

Kommisjonen har for øvrig merket seg at Lilleløkkens forklaring om å ha tjenestegjort i dekkleiligheten i hele tidsrommet fra

opprettelsen av posten mot slutten av 1982 og frem til pågripelsen i januar 1984, ikke understøttes av øvrige opplysninger som kommisjonen har fått under sin utredning av saken. Alle andre avhørte spanere som tjenestegjorde i dekkleiligheten har til kommisjonen forklart at det første spaningslaget på posten gradvis ble erstattet av et nytt i tiden mai/juni 1983, og at Lilleløkken først ble en del av spaningslaget fra denne tiden. Heller ikke Lilleløkkens egen 7. sans underbygger hans forklaring på dette punkt, idet denne først har oppføringer av vakter som synes relatert til denne posten tidlig i juni 1983. Lilleløkken overleverte sine 7. sanser for 1983 og 1984 til kommisjonen etter at kommisjonen hadde avhørt ham to ganger. I et medfølgende brev forklarte han at han i 1983 ikke noterte noe i første halvdel av året, fordi det ikke var adgang til å notere noe da notatene kunne komme på avveie. Kommisjonen har merket seg forklaringen, men konstaterer at han har regelmessige notater fra 9. juni 1983 og utover. Notatene er klokkeslett som samsvarer med vaktene i dekkleiligheten så langt kommisjonen har kunnet kontrollere disse. Spanere som tjenestegjorde i dekkleiligheten har i avhør for kommisjonen forklart at vaktene på denne posten var lagt opp etter familien Treholts rutiner. Dette innebar at lengden på disse spanernes vakter avvek fra de øvrige POT-spanernes vakter.

Den spaneren Lilleløkken oppgir som sin faste makker, har innlevert kopier av sine 7. sanser for årene 1983 og 1984. Opptegnelsene viser at han har notert ned sine vakter også i det tidsrommet Lilleløkken hevder at de ikke hadde anledning til å notere vaktene. Også andre vitner har forklart at det ikke forelå noe slikt forbud fra ledelsen i POT mot å notere ned vakter.

Kommisjonen har merket seg at Lilleløkken noterte ned overtiden sin gjennom hele året 1983. I store deler av juli hadde han ferie og følgelig ingen overtid. Antallet overtidstimer synes deretter å ha økt markant, fra august 1983 og ut året, dersom man sammenlikner med første halvår av 1983. Også dette peker i retning av tjenestegjøring i dekkleiligheten kun i siste halvår av 1983.

En av spanerne som kommisjonen har avhørt, og som var på det første spaningslaget i dekkleiligheten, har forklart at han kan ha

fortalt Lilleløkken om installeringen av videokameraet i taket i arbeidsværelset i Treholts leilighet. Dette kan ha skjedd i forbindelse med opplæringen av de spanerne som skulle gjøre tjeneste i dekkleiligheten etter dem. Lilleløkkens kjennskap til installeringen synes derfor ikke å være avhengig av at Lilleløkken var til stede i dekkleiligheten på denne tiden.

Lilleløkkens angivelse av hvem som var hans faste makker på posten får ingen støtte, verken fra den angivelige makkeren selv, fra andre spanere i dekkleiligheten eller av den vaktplanen som Lilleløkkens angivelige makker hadde liggende i sin 7. sans. Den som av øvrige vitner utpekes som Lilleløkkens faste makker er død.

Begge parter, både påtalemyndigheten og domfeltes forsvarer, har fremholdt at kommisjonens utreder i det oppfølgende avhøret av Lilleløkken foreholdt ham at ingen støttet opplysningene om videoopptak. Dette er ikke korrekt. Det Lilleløkken ble foreholdt og stilt spørsmål om lød slik:

”Og det er heller ingen som støtter at det ble tatt særlig opptak av... det er noen som er litt usikre på om det ble gjort opptak, og så er det flere som mener at det ikke ble gjort opptak. Men du mener at det ble gjort opptak?”

Kommisjonen legger til grunn at det var video-opptaksmuligheter fra arbeidsværelset i leiligheten til Treholt, og at denne faktisk ble benyttet. Lilleløkken står imidlertid alene når han gir inntrykk av at opptaksmuligheten ble benyttet i et større omfang.

8.3.3 Parkett og møblering på soverommet

Parkett og lakk

Det anføres i *Forfalskningen* på side 230 flg. at venner av familien skal ha opplyst at det ble lagt parkett i en av de store stuene i tiden omkring innflyttingen i leiligheten, og at neste runde med oppussing først skjedde omkring september/oktober 1983. Hvis dette er riktig, innebærer det at det ikke var lagt parkett på soveromsgulvet i Treholts leilighet 22. august 1983 da ransakingsbildene og pengebildene skal være tatt. Parkett i øvre høyre bildekant på et av ransakingsbildene indikerer dermed at

bildene ikke ble tatt på soverommet. Advokat Stabell har i sine bemerkninger til kommisjonen anført at dette er nok et bevis for at det er jukset med bevisene.

Etter at boken kom ut, har snekkeren som hjalp Treholt med å legge parkett i leiligheten, latt seg intervjuet anonymt i Aftenposten 11. september 2010. Han hevdet da at det ikke var parkett på soverommet på det tidspunkt POT hevder å ha tatt bildene av pengebeviset, og at han hadde skriftlige notater som viser at parketten ble lagt på et senere tidspunkt. Kommisjonen har undersøkt dette nærmere.

Den ene av ransakerne, Solemsjø, har forklart for kommisjonen at det ved ransakingen 17. mai var teppe på gulvet på soveværelset, mens det 22. august var lagt parkett.

Snekkeren har forklart seg for kommisjonen. Med henvisning til notater i egne 7. sanser for 1982 og 1983, forklarte han at gulvet i spisestuen ble lagt høsten 1982, og at parkett i hjørnestuen ble lagt i august 1983. Snekkeren ble foreholdt en skriftlig erklæring undertegnet av ham, som kommisjonen hadde mottatt fra advokat Stabell. Her fremgikk bl.a. at parketten på soverommet ble lagt av Treholt etter august 1983. I avhør for kommisjonen forklarte snekkeren seg annerledes enn hva som fremgår av erklæringen. Han forklarte at han ikke vet om parketten på soverommet ble lagt av Treholt etter august 1983. Han opplyste for øvrig at han ikke selv hadde utformet erklæringen, men at han hadde fått den opplest over telefon og oversendt på e-post fra advokat Stabells kontor til undertegning. Av erklæringen fremgår det også at opplysningene bygger på egne, skriftlige nedtegnelser. Snekkerens nedtegnelser i egne 7. sanser begrenser seg imidlertid til utførte arbeidstimer hos ulike oppdragsgivere. Det står ikke her noe om i hvilke rom de ulike arbeidene fant sted eller hva arbeidene besto i. Snekkeren forklarte til kommisjonen at han ikke lenger hadde timelistene sine, og ga uttrykk for at disse kunne ha kastet lys over hvilket arbeid som ble utført og når dette ble gjort.

Kari Storækre har i likhet med snekkeren forklart for kommisjonen at de etter innflytting startet med å pusse opp spisestuen. Dette

skjedde høsten 1982. Hun har videre forklart at det var gulvet i hjørnestuen som ble lakkert av hennes fetter den 19. og 21. august 1983, at de valgte å droppe lakkeringen lørdag den 20., og at teppet på gulvet i soverommet først ble erstattet av parkett etter dette tidspunkt. Dette baserte hun på sine nedtegnelser i sin 7. sans av ordene "lakke" og fornavnet på fetteren.

Etter kommisjonens oppfatning trekker nedtegnelsene imidlertid ikke i retning av at det ble lakkert den 21. august 1983, slik Kari Storækre har forklart. I hennes 7. sans er det under fredag 19. august notert "lakke", under lørdag 20. august står det "lakke?". Under søndag 21. august står det ikke noe om arbeid i leiligheten. Heller ikke angir hennes skriftlige nedtegnelser at det var gulvet i hjørnestuen som ble lakkert denne helgen.

Forklaringene fra snekkeren og Kari Storækre om at oppussingsarbeidet startet med spisestuen i 1982, og at man i 1983 pusset opp hjørnestuen før soverommene, støttes av de øvrige undersøkelsene kommisjonen har gjort. Det gjør derimot ikke deres nærmere tidfesting av gulvleggingen og lakkeringen i 1983. De har begge forklart at det var gulvet i hjørnestuen som ble lagt og lakkert i august 1983.

Kommisjonen har gjennomgått logger fra telefonkontroll i saken. Loggene dekker tiden fra familien Storækre/Treholt flyttet tilbake til Norge fra USA og fram til pågripelsen av Treholt 20. januar 1984. Slike logger er tidsnære bevis, som etter kommisjonens syn vil ha en vesentlig større bevisverdi enn nåtidige vitneforklaringer støttet på tolkningen av knappe nedtegnelser fra 1983.

Det fremgår av samtaleresymeer i logger fra telefonavlytting at spisestuen ble pusset opp høsten 1982. Hjørnestuen ble malt i første halvdel av februar 1983, og parketten i hjørnestuen ble lagt av snekkeren og Treholt fra lørdag 19. februar 1983. Den 23. februar 1983 har snekkeren vært der med noen lister til stuen, og den 26. april 1983 fortalte Kari Storækre at de har fått ferdig karnappet (i hjørnestuen, kommisjonens bemerkning).

Den 4. august 1983 ble snekkeren kontaktet av Kari Storækre vedrørende legging av parkett på foreldresoverommet og barnerommet, og han befarte rommene 12. august 1983. Av en telefonsamtale mellom Kari Storækre og snekkeren 17. august 1983 fremgår det at gulvet i foreldresoverommet er nesten ferdiglagt av Treholt, og at Kari Storækre håpet at gulvene ble ferdige slik at de kunne lakkeres før Treholt kom hjem fra Wien. Det fremgår også av loggen at Treholt skulle til Wien fra torsdag 18. til søndag 21. august. Videre fremgår det at snekkeren 18. eller 19. august skulle ta med seg noen spann med Langmoen parkettlakk, at gulvene skulle lakkeres påfølgende helg, og at Kari Storækres fetter skulle hjelpe til med lakkeringen. Av flere telefonsamtaler i det aktuelle tidsrommet fremgår at lakkeringen skulle finne sted fredag 19. og lørdag 20. august. Det fremgår også av samtaler at det var tale om de to soveromsgulvene, samt at disse var lakkert ferdig om formiddagen lørdag 20. august. Deretter reiste Kari Storækre på besøk til sine foreldre, og Arne Treholt kom hjem søndag kveld.

Kommisjonens utredning viste først en tørketid på oljebasert lakk på ca. 12 timer. Advokat Stabell imøtegikk dette under henvisning til at det er dagens tørketid, mens tørketiden i 1983 var lengre. Det ble også anført at lakkprodusentene opererte med minimum 3 døgn herdetid før man kunne plassere ut møbler. Hvis gulvene ble lakkert på ettermiddagen lørdag 20. august 1983, kunne rommene ikke vært møblert når ransakingen skal ha funnet sted 22. august 1983.

Kommisjonen har deretter avhørt en tidligere ansatt i firmaet Langmoen parkett med sikte på å få belyst hvilken tørke- og herdetid det var på Langmoen parkettlakk. Vitnet arbeidet i lakkavdelingen fra 1978 og frem til 1984/85. Vitnet forklarte at lakken som ble solgt til forbrukerne under navnet Langmoen parkettlakk, var en tokomponentlakk (lakk + herder) som på denne tiden ble produsert av firmaet Sadolin i Danmark. Vitnet har overlevert til kommisjonen to spann Langmoen parkettlakk og en flaske med herder. Ifølge påskriften på lakkspannet var dette en syreherdende tokomponentlakk hvor herder skulle tilsettes før bruk. Tørketiden er oppgitt til ca. 4 timer. Noen særskilt herdetid er

ikke oppgitt, men kommisjonen har fått opplyst fra det samme vitnet at dette var en svært hurtigherdende lakktype som man kunne gå på etter 4 timer.

I sine første merknader til kommisjonens utredning bemerket advokat Stabell at det var uomtvistet at det var Langmoen Parkettlakk som ble brukt til å lakkere gulvene i Oscars gate 61 i august 1983. I merknader 7. juni 2011 reiser Stabell likevel tvil om det var denne lakken som faktisk ble benyttet.

Basert på samtaleresymé fra 17. august 1983 legger kommisjonen til grunn at det var Langmoen parkettlakk som ble brukt. Kommisjonen finner etter dette at parketten både var ferdig lagt og lakkert på soverommet da ransakingen fant sted 22. august 1983. Det er ingen holdepunkter for å anta at rommet på grunn av lakkens tørke- eller herdetid ikke kunne møbleres før denne ransakingen. Forekomsten av parkett på bildene fra ransakingen er dermed ikke en indikasjon på bevisjuks.

Seng og sengeteppe

Den ene av ransakerne, Solemsjø, har forklart for kommisjonen at kofferten både 17. mai og 22. august 1983 ble funnet på soverommet halvveis innunder skrivepulten på venstre side. Skrivepulten sto under vinduet og var hvit, med veldig enkel, rektangulær plate. Den 22. august ble kofferten lagt på sengeteppeet på dobbeltsengen der den ble åpnet. Solemsjø har forklart at sengen var rett ved hodeenden og oval/rund ved fotenden. Sengeteppeet var lys kremfarget med kappe. Det ble blant annet tatt tre bilder av kofferten med lokket oppe.

Kommisjonen har merket seg at Solemsjø i bevisopptaket for Høyesterett ikke forklarte seg om sengeteppeet, og kan ikke se bort fra muligheten for at Solemsjø husker det slik i dag fordi han har sett negativene i nyere tid. Kommisjonen vil samtidig bemerke at Solemsjø i bevisopptaket ikke forklarte at sengen var uoppredd, slik advokat Stabell hevder. Dette var det Hansen som forklarte.

Kari Storækre forklarte for kommisjonen at ekteparets seng var buet i fotenden og at sengeteppeet var beige. Hun hadde med seg et

fotoalbum der sengen var avbildet. Bildet kan også ses i *Forfalskningen* på side 103. Storækres beskrivelse av sengen og sengeteppe er i samsvar med Solemsjøs forklaring.

Fotograf Helge Hovland, som har bistått forfatterne av *Forfalskningen*, har overfor kommisjonen forklart at kofferten på det aktuelle ransakingsbildet må ha ligget på en avrundet form/en halvsirkelform på grunn av måten parketten fremtrer på. Dette er etter kommisjonens syn vel forenlig med at kofferten ble avbildet oppå ekteparets seng, slik denne er beskrevet for kommisjonen.

Møblering for øvrig

I *Forfalskningen* på side 105 hevdes at ransakerne har gitt en feilaktig beskrivelse av møbleringen på soverommet, noe som indikerer at de aldri var i leiligheten. Med referanse til Arne Treholt hevdes at det aldri sto noe skrivebord på foreldresoverommet.

På det ene av fotografiene som POT skal ha tatt i arbeidsværelset i Treholts leilighet den 22. august 1983, skimtes et glassbord. Om muligheten for å tidfeste dette fotografiet nærmere, se nedenfor. Kari Storækre har i avhør for kommisjonen forklart at de først hadde et rundt glassbord med stoler stående på soverommet og et lyst arbeidsbord med to skuffeseksjoner under på arbeidsværelset. På et senere tidspunkt flyttet de arbeidsbordet inn på soverommet og glassbordet inn i arbeidsværelset. Kari Storækre ble under avhøret forevist ovennevnte fotografi. Hun bemerket da at bordene i alle fall på dette tidspunktet hadde byttet plass, slik at arbeidsbordet med skuffeseksjonene var flyttet inn på foreldresoverommet. Kommisjonen finner at Solemsjøs beskrivelse av å ha funnet attachékofferten stående ved en skrivepult på foreldresoverommet er forenlig med Storækres beskrivelse av møbleringen. Kommisjonen finner derfor ingen holdepunkter for påstanden om at ransakerne har beskrevet møbleringen feil. Kommisjonen har også merket seg at Storækre har forklart at Treholt vanligvis satte fra seg kofferten under skrivebordet på soverommet når han kom hjem.

Ransakingsrapportene

Når det gjelder påstanden i boken om at ransakingsordre og ransakingsrapporter er skrevet i ettertid, viser kommisjonen til sin forrige avgjørelse 15. desember 2008 sidene 73-74.

Kommisjonen kjenner nå til at det ble foretatt i alle fall én ytterligere ransaking, den 25. mars 1983. Fra denne ransakingen foreligger kun fotografier av Treholts 7. sans, men ingen skriftlig ransakingsordre eller ransakingsrapport. Forholdet får imidlertid ingen betydning for kommisjonens vurderinger i den foreliggende sak.

8.3.4 Var det tape-/limrester på kofferten ved pågripelsen av Arne Treholt (Fornebu-bildet)?

De tre fotografiene av kofferten (ransakingsbildene) viser tape-/limrester over låsemekanismen. Fotografier fra rekonstruksjon foretatt i 1985 viser de samme tape-/limrestene. Disse finnes fortsatt på kofferten, som nå er utlevert til Treholt fra PST.

Spørsmålet kommisjonen står overfor er om det på Fornebu-bildet, som ble tatt like før Treholt ble pågrepet 20. januar 1984, finnes slike tape-/limrester på kofferten. Ved denne vurderingen blir det omtalte epleklistremerket, som finnes på samme ende av kofferten som tape-/limrestene, av betydning.

En påvisning av epleklistremerket på den enden av kofferten som vender mot kameraet, er en nødvendig forutsetning for påstanden om at tape-/limrestene ikke finnes på kofferten på Fornebu-bildet og at de tre ransakingsbildene dermed er forfalsket. Med andre ord, dersom epleklistremerket ikke er synlig på kofferten på Fornebu-bildet, så sier dette bildet ikke noe om eksistensen av tape-/limrest på kofferten på dette tidspunktet, idet epleklistremerket og tape-/limresten satt (og fortsatt sitter) på samme ende av kofferten.

Kommisjonen vil bemerke at kvaliteten på Fornebu-bildet (kornet og uskarpt) setter begrensninger for hva man kan lese ut av det, selv med dagens metoder. Bildet er tatt med telelinse, av et objekt i bevegelse og gjennom vinduene på en bil. Dette får konsekvenser for vurderingen av beviset.

Ulike undersøkelser av Fornebu-bildet

Det er foretatt ulike undersøkelser av Fornebu-bildet, dels av de sakkyndige kommisjonen har oppnevnt, dels av sakkyndige som domfelte selv har engasjert. Samtlige er enige om at de ikke ser tape-/limrester, og samtlige har påvist et mørkt felt på den enden av kofferten som vender mot kameraet. Det mørke feltet tolker de ulikt.

Kommisjonens undersøkelser

Kriminalteknisk Center og SKL ble oppnevnt som sakkyndige av kommisjonen.

Proessen rundt oppnevningene

Forut for oppnevningene ble det avholdt et møte der advokat Stabell, førstestatsadvokat Qvigstad, kommisjonens leder og en utreder var til stede. Det var under møtet enighet om å engasjere sakkyndige utenfor Norge. Utover dette fremkom det ikke synspunkter på valg av sakkyndige.

Partene fikk anledning til å uttale seg til de sakkyndiges mandat, men først etter at de sakkyndige hadde avsluttet sitt arbeid fikk partene opplyst hvilke institutter kommisjonen hadde oppnevnt.

Kriminalteknisk Center og SKL ble valgt fordi de etter kommisjonens vurdering har nødvendig uhildethet og kompetanse til å foreta de aktuelle undersøkelsene. Det er ikke korrekt som advokat Stabell i ettertid har hevdet at han under møtet advarte mot å bruke det han betegner som ”politiinstitutter i Skandinavia”.

De sakkyndige ble gitt et åpent mandat ¹ for å unngå føringer som kunne påvirke konklusjonene i en bestemt retning. Det ble heller

¹ 1. Foreta en sammenliknende analyse av fotomaterialet som er merket A1-A4, B og C1-C3, for å klarlegge ulikheter/likheter hva gjelder metallbeslaget på den samme side av kofferten som håndtaket. Finnes samme tape-/klistremerke-/limrester på A1, A2, A3, B og C1, C2, C3?

2. Foreta en rekonstruksjon ved fotografering av kofferten slik den fremstår i dag, men for øvrig under mest mulig tilsvarende lysforhold m.v. som på bilde B, og sammenlikne metallbeslaget på rekonstruksjonen med metallbeslaget på bilde B for å klarlegge ulikheter/likheter m.h.t. tape-/ klistremerke-/limrester.

ikke på annen måte gitt opplysninger, eksempelvis om den kronologiske rekkefølgen på bildene som skulle undersøkes. Kommisjonen stilte siden enkelte tilleggsspørsmål til de sakkyndige for å få dem til å utdype sine standpunkter.

De sakkyndiges vurderinger

Kriminalteknisk Center uttalte i tilleggsguttalelse av 21. januar 2011 bl.a.:

”Der er ved undersøgelsen fundet flere ting, der peger på, at kufferten på Fornebubilledet (Billede B) vender med enden uden det røde runde klistermærke mod kameraet, idet der ved rekonstruktionen med tilnærmedesvis samme lysindfald, er konstateret overensstemmelse med hensyn til spejling og et mørkt område (markeret på foto 16) på kuffertens metalbeslag.

Ved undersøgelsen er der ligeledes optaget fotografier af kufferten med klistremærkerne vendt mod kameraet. I disse tilfælde fremstod det røde runde klistremærke lyst, mens det lyse klistremærke dekkede for spejlingen i metalbeslaget.”

Kriminalteknisk Center konkluderte med nest høyeste grad av sikkerhet (”stærkt indicium”). På grunn av Fornebu-bildets beskaffenhet (kornet og lettere uskarpt) kunne Kriminalteknisk Center ikke presisere dette nærmere.

SKL uttalte i sin sakkyndiguttalelse av 3. januar 2011:

”Klistermärke P1 (epleklistremerket, kommisjonens merknad) har inte iakttagits i bilden B (Fornebu-bildet, kommisjonens merknad). Bland annat förväntas den ljusa skadan på P1 och eventuellt den runda formen vara synlig. Rekonstruktionsfotona av portföljen antyder at klistremärke P2 (tape-/limrestene, kommisjonens merknad) sitter i vägen för reflexerna från fästet på handtaget. Detta gör i sin tur att inga tecken på P2 observerats i bilden B. (...)

Avsaknaden av observationer av P1 och P2 kan förklaras med att dessa saknas på väskan i bilden B, men även av att P1 och P2 sitter på sidan som är vänd från kameran.”

I sakkyndiguttalelse 2 fra SKL datert 7. februar 2011 trekkes følgende to konklusjoner basert på ulike forutsetninger m.h.t. rekkefølgen bildene er tatt i:

”Om bilderna A1-A4.jpg (ransakingsbildene, kommisjonens merknad), bilden B (Fornebu-bildet, kommisjonens merknad) och bilderna C1-

3. Begrunne sine standpunkter, herunder redegjøre for eventuelle usikkerhetsmomenter knyttet til vurderingene og konklusjonene.

C3.jpg (politiets rekonstruksjon, kommisjonens merknad) är tagna i nämnd ordning, talar resultatene starkt för att sidan med det röda klistermärket inte är vänd mot kameran (Grad -3)

Om osäkerhet råder beträffande i vilken följd bilderna A1-A4.jpg, B.jpg och C1-C3.jpg är tagna, talar resultatene i någon mån för att sidan med det röda klistermärket inte är vänd mot kameran (Grad -1).”

Grad -3 er nest høyeste grad av sikkerhet for at noe ikke er, mens grad -1 er den nest laveste.

I brev av 9. februar 2011 til kommisjonen presiserer SKL at de sakkyndige er sikre på at de ikke har sett det røde klistremerket på kofferten på Fornebu-bildet.

Arne Treholts undersøkelser

De to fotografene som ble engasjert av forfatterne av boken *Forfalskningen*, fotograf Helge Hovland (Studio Technika AS) og prosjektansvarlig Lars Trädgårdh (Förstoringsateljén AB i Stockholm), konkluderte med at det ikke er noen tape-/limrester på kofferten på Fornebu-bildet, boken side 168 og side 171. De hevder imidlertid begge å kunne påvise epleklistremerket, slik at kofferten ifølge dem må være vendt med denne enden mot kameraet. På denne bakgrunn hevder forfatterne at ransakingsbildene, der slike tape-/limrester finnes, må være tatt etter pågripelsen 20. januar 1984, og ikke 22. august 1983 slik politiet og påtalemyndigheten hevder, jf. eksempelvis boken side 224.

Kommisjonen har som ledd i sin utredning avhørt fotograf Helge Hovland som vitne i saken. Han redegjorde for sitt arbeid med bildene og fastholdt sin konklusjon i henhold til beskrivelsen gitt i boken.

På oppdrag fra Arne Treholt har det engelske instituttet LGC Forensics (heretter kalt LGC) 3. desember 2010 utført en bildetolkningsundersøkelse. I brev 9. desember 2010 til kommisjonen, som fulgte oversendelsen av bildetolkningsrapporten, uttalte advokat Stabell blant annet følgende:

”Undersøkelsen er betalt og utført på oppdrag av Arne Treholt.

Det er viktig å understreke at undersøkelsen ikke er ment som noen mistillit til kommisjonens egen etterforskning. Treholt har lenge ønsket å få foretatt en tilleggsundersøkelse av kofferten. Dette ønsket ble ytterligere forsterket da kommisjonen valgte å hemmeligholde navnene på de sakkyndige.

Treholt er svært positiv til at hans koffert blir grundig undersøkt, men han ville forsikre seg om at de undersøkelsene som ble gjennomført ble foretatt av de beste ekspertene på markedet i dag.

Det ble derfor gjennomført en grundig research for å finne det instituttet som har best ekspertise på fagområdet. Vi landet på det engelske kriminaltekniske laboratoriet LGC Forensics. De er blant Europas mest anerkjente innenfor fagområdet ”Imagery Interpretation and Imagery Comparison”.

LGC jobber primært for politi og påtalemyndighet i England, men påtar seg også oppdrag for private. Både Metropolitan Police og New Scotland Yard bruker deres tjenester i sin etterforskning.”

LGC uttaler seg om hvorvidt noen av de klistremerkene og tapebitene som finnes på dokumentkofferten i dag, fantes på dokumentkofferten da den ble fotografert på Fornebu 20. januar 1984. Kommisjonen har fått rapporten oversatt til norsk, og oversettelsen er sendt til sakens parter.

LGC fikk seg forelagt bl.a. Fornebu-bildet og utførte en rekonstruksjon med dokumentkofferten. LGC redegjorde for at tre sammenlikningstester generelt var ansett for å være det som skal til for å foreta gyldige sammenlikninger av en gjenstands utseende. Disse testene er fotogrammetri (måling), morfologisk undersøkelse (hvordan gjenstanden fremstår visuelt) og innkopiering (av et bilde oppå et annet). Arten av bildematerialet ble oppgitt å utelukke en meningsfull bruk av innkopieringstesten i denne saken. Ved hjelp av fotogrammetrisk og morfologisk sammenlikning av fotografiene kom LGC frem til at fotografiene ga sterk støtte til påstanden om at ”epleklistremerket” var til stede på den enden av dokumentkofferten som er nærmest kameraet på Fornebu-bildet. I forlengelsen av dette konkluderte LGC med at undersøkelsen gir sterk støtte for at det ikke finnes tape-/limrester på dokumentkofferten på Fornebu-bildet. Også LGC angir sine konklusjoner med ulik grad av sikkerhet, og konklusjonene man her kom frem til, var den nest sikreste.

På oppdrag fra Arne Treholt har ytterligere et engelsk institutt, BSB Forensic (heretter BSB), foretatt en teknisk undersøkelse av blant annet Fornebu-bildet. Rapporten er datert 25. mars 2011.

BSB fikk i oppdrag å gi svar på hvilken vei kofferten på Fornebu-bildet er holdt. BSB fikk seg forelagt Fornebu-bildet, foto fra rekonstruksjon og foto av kofferten slik den fremstår i dag, samt opplysninger om når bildene var tatt. Kofferten ble utlånt.

BSB konkluderte med at det er ingen tvil ("no doubt") om at siden der epleklistremerket finnes, er nærmest kameraet på Fornebu-bildet. Dette begrunner BSB med at det er et mørktonet merke på den sølvfargede metalliske overflaten på kofferten. Dette merket er forenlig med epleklistremerket når det gjelder tone, størrelse, form og plassering på lukkemekanismen. BSB uttaler imidlertid at vinkelen ("the angle of view") man ser oversiden av kofferten fra er spiss og begrenser muligheten til å fastslå tilstedeværelse eller fravær av spesielle merker.

BSB ser ingen tape-/limrester på kofferten på Fornebu-bildet, men uttaler at kombinasjonen av vinkel og begrenset oppløsning også innebærer at slike detaljer som tape-/limrester ikke ville fremkomme på Fornebu-bildet.

Av oversendelsesbrevet fra advokat Stabell 7. april 2011 fremgår at BSB har benyttet fotogrammetri og morfologiske undersøkelser. Dette fremgår imidlertid ikke uttrykkelig av BSBs rapport, men typen undersøkelser BSB har foretatt synes langt på vei sammenlignbar med undersøkelsene foretatt av de andre instituttene. BSB har imidlertid ikke selv utført noen rekonstruksjon.

Hvilken konklusjon kan trekkes av de sakkyndige vurderingene av Fornebu-bildet?

Kommisjonens gjennomgang av de ulike undersøkelsene viser at de kommisjonsoppnevnte sakkyndige og de privatengasjerte sakkyndige langt på vei har gjort samme type analyser av hvordan detaljer på kofferten fremstår visuelt på Fornebu-bildet, men at de tolker det mørke feltet på kofferten ulikt.

Kommisjonen finner imidlertid at bevisverdien av disse undersøkelsene stiller seg forskjellig. De av kommisjonen oppnevnte sakkyndige er uten bindinger til partene, og partene fikk komme med merknader til mandatet før dette ble endelig fastsatt. Situasjonen er annerledes for de privatengasjerte sakkyndige. Her er oppdraget gitt av den ene part og ikke undergitt noen form for kontradiksjon eller åpenhet. Kommisjonen har bl.a. merket seg at det er den ene av bokens to forfattere, Geir Selvik Malthe-Sørenssen, som har hatt kontakt med LGC. LGC har dessuten hatt tilgang til fotomateriale fra fotograf Hovland og har fått en ”Expert Opinion” fra ham. Innholdet i denne er ukjent for kommisjonen. Prosedyren som er valgt gir derfor ingen kontroll eller innflytelse på hvilken informasjon de partsengasjerte sakkyndige har fått. For eksempel vet kommisjonen lite om hvordan oppdraget er presentert for LGC, bortsett fra at kommisjonen har merket seg at påstanden om at ransakingsbildene av kofferten skal være tatt etter pågripelsen av Treholt, tydeligvis har vært kjent for den sakkyndige LGC, jf. rapportens side 5.

Kommisjonen vil bemerke at en bildeanalyse som nødvendigvis vil inneholde et ikke ubetydelig element av skjønn og subjektiv vurdering, slik også LGC fremhever, vil være spesielt sårbar for påvirkning utenfra. Her kommer begge de kommisjonsoppnevnte sakkyndige til samme resultat (at epleklistremerket ikke kan sees på Fornebu-bildet), mens de partsengasjerte sakkyndige konkluderer i motsatt retning. I en slik situasjon legger et flertall i kommisjonen, jf. nedenfor, større vekt på konklusjonene til de oppnevnte sakkyndige der kommisjonen har kontroll over hvilke opplysninger som er gitt til de sakkyndige.

LGC har 6. april 2011 avgitt en tilleggsuttalelse etter å ha fått i oppdrag av advokat Stabell å gjennomgå et oversatt utdrag av SKL og Kriminalteknisk Centers rapporter. Kommisjonen kjenner kun delvis til hvilket utdrag LGC har fått og kjenner ikke til hvem som har oversatt det. Basert på det LGC har fått seg forelagt, konkluderer LGC med at utdraget av rapportene er ufullstendige og ikke gir noen forklaring på hvordan de kommisjonsoppnevnte sakkyndige har kommet frem til sine konklusjoner. I tillegg

understreker LGC at de ikke har foretatt fotogrammetriske eller morfologiske undersøkelser, og at det ikke er mulig å gi et sikkert svar i en slik sak uten å gjennomføre disse undersøkelsene kombinert med metoden innkopiering.

LGC peker også på at dersom en bildeanalytiker gis en forutsetning, er det høyst sannsynlig at hans analyse ubevisst vil bli influert av denne opplysningen. Dette har referanse til at LGC har fått opplyst at det i Aftenposten har stått at kommisjonen hadde fortalt SKL at bildene var tatt i rekkefølge, ”hvilket betyr at bilde A (påstått ransaking) er tatt først, så bilde B (Fornebu-bildet) og endelig bilde C (rekonstruksjonsbildet)”. LGC har inntatt følgende, angivelig fra den svenske rapporten (norsk oversettelse):

Den fremlagte oversettelsen av den svenske rapporten viser til "A1-A4: bilder fra stedet forutsetningsvis tatt 22. august 1983; B: Bilde fra Fornebu lufthavn 20.01.1984", og "C1-C3: rekonstruksjoner av attachékofferten, høsten 1985".

Innledningsvis har LGC opplyst at sitater fra rapportene er gjengitt i kursiv. Likevel er det kursiverte ikke sitater fra SKLs rapport, og SKL har heller ikke hatt opplysninger om tidspunktene for når bildene A1-A4 og C1-C3 ble tatt.

At SKL ikke har fått oppgitt tidspunktene fra kommisjonen, synliggjøres også ved SKLs todelte konklusjon med ulik grad av sikkerhet basert på forskjellige forutsetninger m.h.t. rekkefølgen fotografiene er tatt i, jf. ovenfor.

Når LGC kritiserer den danske rapporten for ikke å angi hvilken skala som er brukt for å angi styrken av deres observasjoner, må det skyldes at LGC ikke synes å ha hatt tilgjengelig side 3 i den danske rapporten der det fremgår at de danske sakkyndige følger en konklusjonsskala anbefalt av EU og som er fastsatt av European Network of Forensic Science Institutes (ENFSI).

LGC kritiserer den danske rapporten for ikke å vurdere tilstedeværelsen av klistremerkerestene og deres virkning for gjenskinnet på den metalliske overflaten på attachékofferten. Dette er ikke korrekt, se referansen til speiling i den danske rapporten på

side 6. Dette til tross for at det er et oversatt utdrag fra nettopp side 6 i denne rapporten LGC oppgir å ha fått seg forelagt.

Når LGC etterlyser en gradert konklusjon fra de danske sakkyndige, viser dette at instituttet ikke har fått seg forelagt tilleggsuttalelsen som de danske sakkyndige avga 21. januar 2011.

Kommisjonen legger til grunn at begge de kommisjonsoppnevnte sakkyndige har foretatt de nødvendige sakkyndige undersøkelser for å besvare kommisjonens mandat.

Basert på de opplysninger som har fremkommet i kommisjonens øvrige utredning av saken, se særlig punktene 8.3.6 og 8.4, legger kommisjonen til grunn at bildene er tatt i kronologisk rekkefølge (A1-A4, B og C1-C3). Dette innebærer at SKLs nest høyeste grad av sikkerhet (grad -3) kommer til anvendelse.

Et flertall i kommisjonen konkluderer etter dette med at man på Fornebu-bildet ikke ser epleklistremerket. Fornebu-bildet gir dermed ikke grunnlag for å fastslå om det var tape-/limrester på kofferten ved pågripelsen, og gir følgelig ingen holdepunkter for straffbare forhold i form av bevisforfalskning og falske vitneforklaringer.

Den samlede kommisjon vil bemerke at bildets beskaffenhet (kornet og uskarpt) uansett setter begrensninger, slik at bildet under enhver omstendighet ikke ville kunne sette til side det entydige bilde kommisjonens utredning for øvrig har vist.

Ett av kommisjonens medlemmer, Bjørn Rishovd Rund, slutter seg til flertallets vurdering av at Fornebu-bildet er av en slik kvalitet at det ikke vil kunne sette til side det entydige bildet kommisjonens utredning for øvrig har vist. Dette medlemmet vil likevel bemerke at han vektlegger de ulike sakkyndiguttalelsene annerledes enn kommisjonens flertall, og kan derfor ikke slutte seg til konklusjonen om at epleklistremerket ikke kan ses på Fornebu-bildet.

Utgangspunktet til dette medlemmet er at de fire sakkyndige undersøkelsene er ganske likeverdige. De fire sakkyndige har tilnærmet lik kompetanse og har utført tilnærmet like undersøkelser. Dermed får den ulike måten de er oppnevnt på, hvor to er kommisjonsoppnevnte og to er partsengasjerte, ikke så stor betydning ved vurderingen av deres arbeid, som flertallet tillegger dette.

Det kan reises innvendinger mot begge grupper sakkyndige, både de partsengasjerte og de kommisjonsoppnevnte. SKL er eksempelvis ikke akkreditert i forhold til ISO/IEC 17025 i sammenlignende analyse av bilder ("bildjämförelse"), mens de partsengasjerte sakkyndige sannsynligvis har fått mer førende oppdrag.

De to kommisjonsoppnevnte sakkyndige konkluderer med at kofferten sannsynligvis er vendt med klistremerkene bort fra kameraet fordi de ikke observerer klistremerker. Dette medlemmet kan derfor, ut fra de kommisjonsoppnevnte sakkyndiges vurdering, ikke trekke noen sikker konklusjon om epleklistremerket er der.

De to partsengasjerte sakkyndige hevder at epleklistremerket med stor sannsynlighet er til stede på bildet. I tillegg kommer at to fotokyndige, Studio Technika og Förstoringsateljén, konkluderer på samme måte. Dette medlemmet tillegger en slik positiv påvisning av et objekt større vekt enn en manglende påvisning av objektet, under de forutsetninger Fornebu-bildet utgjør.

Bjørn Rishovd Runds vurdering blir med dette at siden det er to sakkyndige som ikke kan si noe om klistremerket er på kofferten eller ikke, og to sakkyndige pluss to fotokyndige med relativ stor sikkerhet hevder at klistremerket er der, er det sannsynlighetsovervekt for at klistremerket er til stede på Fornebu-bildet.

8.3.5 Kan filmens produksjonsår fastsettes, og har de tre negativstripene hengt sammen?

Fra PST har kommisjonen fått oversendt blant annet tre negativstriper med til sammen åtte eksponeringer, som er fortløpende nummerert (fra A2 til A10). Tre av eksponeringene satt sammen og skulle være bildene av Treholts attachékoffert fra ransakingen 22. august 1983. Ett negativ (en eksponering) var klippet fra og viste kofferten i lukket stand. De siste fire eksponeringene viste den ene ransakeren Leif Karsten Hansen i arbeid på Treholts arbeidsværelse samt to avfotograferte dokumenter.

Kommisjonen oppnevnte Kodak Ltd., England, som sakkyndig for å vurdere filmens produksjonsår og om negativene har hengt sammen mv.² Forslag til mandat ble forelagt partene til uttalelse.

Negativene ble benevnt henholdsvis D1 (de tre ransakingsbildene av en åpen koffert) D2 (bildet av kofferten lukket) og D3 (to bilder av Hansen i Treholts arbeidsværelse og to bilder av dokumenter).

Filmens produksjonsår

I sakkyndiguttalelse av 13. desember 2010 redegjorde Kodak Ltd. for at filmtypen er Kodak Tri-X pan 35mm svart/hvitt-film. Et batchnummer (partinummer) som ble satt på filmkanten på et bestemt sted under fremstillingsprosessen, kunne gjort det mulig å fastslå produksjonsdatoen. De foreliggende negativstripene dekket imidlertid ikke den nødvendige delen av filmrullen. Den nøyaktige produksjonsdatoen kunne dermed ikke fastsettes. På grunn av plasseringen av en prikk mellom "S" og "A" i ordet "SAFETY" på

² Slikt mandat ble gitt (norsk versjon):

- I. Undersøke negativstripene med tanke på å fastslå:
 1. type film,
 2. hvor og når den ble produsert,
 3. type kamera (format).
- II. Undersøke negativstripene med tanke på å fastslå om:
 1. de tre negativstripene har hengt sammen, og eventuell rekkefølge,
 2. negativene er eksponert (bildene er tatt) på samme tid, og eventuelt sted, og med samme kamera,
 3. et eller flere av negativene kan være avfotografert fra andre bilder
 4. negativstripene er fremkalt samtidig, og eventuelt når.

kanten av negativstripene, kunne det imidlertid fastslås at filmen ble produsert i USA før 1987.

Har de tre negativstripene hengt sammen?

Kodak Ltd. kom fram til at negativstripene D1, D2 og D3 sannsynligvis opprinnelig har vært en uavbrutt filmstripe ("were likely to have originally been one continuous uncut piece of film").

Konklusjonen bygger på observasjoner av negativtallene som er synlige på den nedre kanten av negativstripene D1, D2 og D3 som går uavbrutt fra A2 til A10 (det er ingen manglende tall). God fysisk tilpasning mellom de avskårne kantene er påvist, uten noen synlige brudd eller noe manglende samsvar. Flere skrammer/linjer fremkom uavbrutt over skillet mellom negativstripene. Bokstaven "F" (eksponert på filmen på produksjonstidspunktet) på den øverste kanten av filmen ses som et uavbrutt tegn tvers over skillet mellom de to negativstripene D1 og D2. Kvaliteten på kantskriften når det gjelder bokstaven "K" på én side og bokstaven "O" på den andre siden av skillet, viser likhet i densitet og skarphet på de to negativstripene D2 og D3.

Kodak Ltd. redegjør for at det ikke er mulig å si om bildene ble eksponert til samme tid eller på samme sted, eller avgjøre om samme kamera ble brukt til å eksponere negativstripene D1, D2 og D3. Kodak Ltd. ser intet klart bevis som skulle kunne tyde på at eksponeringene er tatt av eksisterende fotografier, men dette kan ikke utelukkes. Negativstripene ble sannsynligvis fremkalt på samme tid, men dette kan imidlertid ikke uttales med noen grad av sikkerhet.

Også Kriminalteknisk Center og SKL er bedt om å vurdere om de tre negativstripene har hengt sammen. Begge konkluderte med at negativstripene har utgjort en sammenhengende del av en og samme filmrull. Konklusjonen baserer seg i hovedsak på samme observasjoner som Kodak Ltd. har gjort.

Kommisjonen kan etter dette konstatere at filmens produksjonstidspunkt (før 1987) ikke er egnet til å kaste lys over påstander om bevisforfalskning og falske vitneforklaringer.

Videre kan kommisjonen konkludere med at de tre negativstripene med til sammen åtte eksponeringer har hengt sammen. Kommisjonen kommer tilbake til betydningen av dette nedenfor.

Kommisjonen har undersøkt hva som var årsaken til at den fikk seg forelagt uriktige negativer i 2008. Utredningen har vist at negativene fra ransakingen 22. august 1983 og rekonstruksjonen i 1985 ble forbyttet. Begge sett av negativer hadde blitt oppbevart i en safe på Solemsjø's kontor. En stund etter at han gikk av med pensjon fra sin ordinære stilling, tok teknisk avsnitt over materialet. I den forbindelse ble negativene fra rekonstruksjonen feilaktig oppgitt å være fra ransakingen 22. august 1983, og senere merket og presentert for kommisjonen som dette. Både oppbevaringen og påvisningen av negativene synes å vise at organisasjonen ikke har hatt den nødvendige orden i dette materialet. Uorden i bildematerialet hos POT/PST er kritikkverdig, men gir ingen holdepunkter for mistanke om bevisforfalskning.

8.3.6 Foreligger det ellers omstendigheter som kaster lys over spørsmålet om ransaking og fotografering i Treholts leilighet?

De tre fotografiene av Treholts attachékoffert med konvolutter i lommen i lokket, ble fremlagt under rettssaken mot Treholt i 1985. Det har vært lagt til grunn at disse fotografiene stammet fra en hemmelig ransaking i Treholts leilighet 22. august 1983.

Da Solemsjø forklarte seg om disse tre bildene i bevisopptaket til Høyesterett, ble et fjerde bilde også omtalt. Bildet er av kofferten i lukket stand, der blant annet kodelåsen synes.

Det er de tre førstnevnte bildene bokens forfattere fremholder er forfalsket. De hevder at bildene ikke ble tatt under en hemmelig ransaking i leiligheten, men på politihuset, og først i 1984 etter pågripelsen av Treholt. Kommisjonen ble gjort kjent med påstanden om bevisforfalskning allerede i 2008, jf. kommisjonens forrige avgjørelse side 79 flg. som er gjengitt foran.

I forbindelse med at kommisjonen på ny tok saken til behandling i 2010, ba kommisjonen igjen om å få oversendt negativene fra ransakingen 22. august 1983. Fra PST fikk kommisjonen denne gang oversendt blant annet tre negativstriper med til sammen åtte eksponeringer, som er fortløpende nummerert (fra A2 til A10), og hvor tre av eksponeringene satt sammen og viste bildene av attachékofferten. Ett negativ var klippet fra og viste kofferten i lukket stand. De siste fire eksponeringene viste ransaker Leif Karsten Hansen i arbeid på Treholts arbeidsværelse samt to avfotograferte dokumenter. Disse siste fire negativene var ikke kjent for kommisjonen ved forrige behandling av saken. Etter disse åtte eksponeringene er det en blank rute (ueksponert film).

Som det fremgår ovenfor, har kommisjonen fått de tre negativstriperne undersøkt av sakkyndige, som konkluderer med at de sannsynligvis opprinnelig har hengt sammen.

De to polititjenestemennene Solemsjø og Hansen har for kommisjonen forklart seg om sin befatning med ransaker i Treholts leilighet 17. mai og 22. august 1983. De har begge forklart seg nokså utførlig om ransakingen den 22. august 1983. De arbeidet da på teknisk avsnitt, som hadde en støttefunksjon for etterforskerne på POT. Ransakingen fant sted dagen etter at Treholt hadde kommet hjem fra et møte med Titov og Lopatin i Wien. Hansen og Solemsjø gikk inn i leiligheten for å se etter eventuelle dokumenter og den 7. sensen, og fant samtidig penger som de også fotograferte. Solemsjø har forklart at han selv fremkalte filmen i mørkerommet på POT, og at han etter en av ransakingene, kanskje den i august, opplevde at kolleger sto utenfor mørkerommet og ventet på bildene.

Også forklaringer fra andre vitner som kommisjonen har avhørt og andre omstendigheter som er fremkommet under kommisjonens utredning av saken, støtter opp under ransakernes forklaringer om ransaking og fotografering i Treholts leilighet ved disse to anledningene. En av spanerne som hadde i oppdrag å ha oppsyn med familien Treholt den 17. mai 1983, har forklart at hun var kjent med at det skulle foregå en ransaking i leiligheten den dagen, og at det derfor var viktig å ha kontroll på familiens bevegelser.

Hun var også kjent med at det var Solemsjø og Hansen som gjennomførte ransakingen. Samme spaner kunne ikke nå huske å ha spanet på Treholt under ransakingen 22. august 1983. Det følger imidlertid av et notat i saken at hun også denne dagen deltok i spaning mot Treholt i tidsrommet fra kl. 10.55 til kl. 16.55, og at Treholt i løpet av denne tiden bl.a. parkerte på parkeringsplassen ved Sognsvann sammen med en mann som var iført treningstøy. Dette var ca. kl. 12.30. Det fremgår ellers av politiets logg fra kontrollen av Treholts hjemmetelefon at Arne Treholt denne dagen hadde tatt seg fri fra arbeidet. Han hadde en avtale om en løpetur i skogen sammen med en venn, og tok sikte på å være ferdig med løpingen ca. kl. 15. Videre fremgår det at Treholt avtalte med vennen at han skulle komme og hente ham kl. 12.15. Dette er fullt forenlig med ransaking i tidsrommet mellom kl. 12.33 og kl. 13.06. Treholts egen treningsdagbok bekrefter for øvrig løpeturen i skogen med vennen denne dagen.

En av spanerne som tjenestegjorde i dekkleiligheten, har også forklart å ha vært på vakt en gang mens Hansen og Solemsjø var inne på hemmelig ransaking i Treholts leilighet. Samme spaner har støtte i sin egen 7. sans for 1983 for at han ikke var på vakt 17. mai, men at han var på vakt 22. august. Vitnet har forklart at han husker at han ved denne anledningen var på vakt sammen med sin faste makker. Han har ellers forklart at de ble varslet om ransakingen i forkant, og at det da ble rigget opp med spanere ute. Hensikten var å dekke opp Treholt med familie slik at ransakerne ikke skulle bli overrasket under ransakingen i leiligheten. Spanerne i dekkleiligheten hadde radiosamband med spanerne ute. Videre forklarte dette vitnet at Hansen og Solemsjø kom opp i dekkleiligheten i forbindelse med ransakingen, enten på forhånd eller etterpå.

Dette vitnets faste makker på posten forklarte at han tror han nok var til stede ved en ransaking idet han mener å erindre at Solemsjø og Hansen var oppe i dekkleiligheten i forbindelse med ransakingen. Makkeren har opplyst at han ikke lenger har sin 7. sans fra 1983, men er av den oppfatning at han ikke var på jobb på 17. mai fordi han har familiebilder fra både ettermiddagen og kvelden denne dagen.

Videre har en av etterforskerne fra POT forklart at han husker at bildene ble fremkalt etter ransakingen. Han mener dette skjedde samme dag som ransakingen fant sted. Han har forklart:

”Da kom jo de inn fra ransakingen og gikk rett i laboratoriet. Og så kom de med bildene. Nyfremkalt husker jeg. Og det vekket jo veldig interesse, og en bunke med dollarsedler i koffertlokket.”

Vitnet mener at dette var i august 1983, og at bl.a. Tofte var til stede ved denne anledningen. Denne forklaringen er i samsvar med forklaringen til Solemsjø om at han etter en av ransakingene, kanskje den i august, opplevde at kolleger sto utenfor mørkerommet og ventet på bildene.

Kommisjonens undersøkelser av de tre negativstripene og de sakkyndiges konklusjon om at de opprinnelig har hengt sammen, jf. ovenfor, sammenholdt med den etterfølgende blanke ruten (ueksponert film), er forenlig med forklaringen om at fotografiene ble tatt ved samme anledning, og at filmen ble tatt ut og fremkalt like etter ransakingen.

To av eksponeringene på denne negativstripen viser den ene ransakeren Leif Karsten Hansen i arbeid inne på arbeidsrommet i Treholts leilighet. Det er således ikke korrekt når det i *Forfalskningen* hevdes at ransakerne aldri var inne i leiligheten.

En annen eksponering på den samme negativstripen viser et dokument fra sameiet i Oscars gate 61 datert 3. august 1983. Dette er en fullmakt som styret i sameiet ga Kari Storækre til å representere sameiet ved forliksmøte og eventuelt sak om oppsigelse av en leietaker. Ifølge samtaleresymé i logg fra telefonavlytting fremgår det at Storækre skulle møte i husleieretten 18. august 1983. Dette fremgår også av Storækres eget notat i hennes 7. sans for 1983 under datoen 18. august. At denne fullmakten lå fremme er dermed fullt forenlig med ransaking 22. august 1983.

Kommisjonen har videre merket seg at fotografiet av Hansen i arbeidsrommet viser en noe annen innredning av rommet enn det

fotografier som er tatt kort tid etter at Treholt ble pågrepet 20. januar 1984 viser. Dette indikerer at bildet med Hansen er tatt før pågripelsen. De tre negativstripene har opprinnelig hengt sammen og er fortløpende nummerert. Dette innebærer at negativstripene ikke gir noen støtte til påstanden om at ransakingsbildene ble tatt etter pågripelsen.

Solemsjø har i avhør med kommisjonen beskrevet et spesielt kamera som ble brukt til å fotografere dokumenter. Dette utstyret var sammenleggbart med en plate i bunnen og et kamera med en liten blits på toppen. Kameraet tok halvformatbilder, slik at bare halve filmruten ble brukt på hver eksponering. Pengene ble ifølge Solemsjø fotografert med dette kameraet både 17. mai og 22. august 1983. På fotografiene av Hansen i arbeidsværelset ses dette dokumentkameraet klargjort for bruk, en detalj som støtter opp under Solemsjøs forklaring.

Ett av fotografiene som oppgis å være fra ransakingen 22. august 1983 og som er tatt med dette dokumentkameraet, jf. at negativet er i halvformat, viser en 50-dollarseddel med et stempel på. Stempelet er merket med navnet på en bank. Korrespondanse som POT hadde med en samarbeidspartner i utlandet, viser at POT allerede den 24. august 1983 fikk et svar fra samarbeidspartneren om de undersøkelser som ble gjort for å prøve å finne ut opprinnelsen av stempelet på denne pengeseddelen. Det ble etter dette gjort ytterligere undersøkelser, og i brev 9. desember 1983 fra samarbeidspartneren ble det vist til 50-dollarseddelen med bankstempel som var funnet blant Treholts penger. Samarbeidspartneren hadde gjort undersøkelser for å prøve å spore pengeseddelenes løp etter desember 1982, men uten å lykkes med dette.

Kommisjonen har også merket seg POTs notat datert 11. januar 1984, dvs. før pågripelsen av Treholt, med tittelen "Arne Treholt, f. 13 12 42 i Brandbu – mistenkt for ulovlig etterretningsvirksomhet" stilet til Justisdepartementet, Utenriksdepartementet og riksadvokaten. I notatet på side 9 står det beskrevet at Treholt var blitt observert lørdag 20. august 1983 i Wien da han møtte de sovjetiske etterretningsoffiserene Titov og Lopatin. På reisen til

Wien var han innom Paris der han traff en irakisk etterretningsoffiser. Etter hjemkomst fra Paris og Wien var han ifølge notatet i besittelse av ca. 30 000 dollar i kontanter.

Tidligere utenriksråd Kjell Eliassen har forklart for kommisjonen at han før pågripelsen av Treholt, var i et orienteringsmøte med departementsråden i Justisdepartementet. Der var også riksadvokaten og POT representert. På møtet redegjorde overvåkningstjenesten for utviklingen av etterforskningen i Treholt-saken. Det ble orientert om en hemmelig ransaking av Treholts leilighet der de blant annet hadde ”funnet en god del penger, dollar, i hans attachékoffert.” Eliassen mente at dette møtet fant sted nokså kort tid etter ransakingen. Han var noe usikker på om møtet ble holdt i august eller mai, men helte til at det var i august ut fra hvor langt etterforskningen var kommet. Eliassen var klar på at møtet ble holdt lang tid før pågripelsen av Treholt. Fotografier fra ransakingen ble lagt frem på møtet. Eliassen husket å ha sett fotografier av penger og penger i konvolutter, men husket ikke å ha blitt vist fotografier av pengene i attachékofferten. Han understreket samtidig at dette ikke utelukket at han likevel kunne ha blitt vist slike fotografier.

Kommisjonen vil til dette bemerke at bilder av pengesedler (dollar) finnes både fra ransakingen 17. mai og 22. august 1983, mens konvolutter kun er avbildet ved den siste ransakingen og da i kofferten. Eliassens referanse til konvolutter synes derfor å referere seg til koffertbildene, selv om han ikke kan huske å ha blitt vist fotografier av kofferten.

Treholt har for øvrig både i politiavhør og i bevisopptaket for Høyesterett forklart seg om pengebeløp, som ikke avviker vesentlig fra beløpet som ble oppgitt å være funnet under de hemmelige ransakingene.

9. Oppsummering og konklusjon

Kommisjonen har etter en omfattende utredning kommet til at det ikke er grunnlag for påstandene om bevisforfalskning og falske vitneforklaringer.

Påstandene om bevisfabrikkering og falske vitneforklaringer passer ikke inn i det samlede bildet som har avtegnet seg etter den utredningen kommisjonen har foretatt. Både vitneavhørene og det skriftlige, tidsnære materialet i saken viser at leiligheten utvilsomt ble ransaket 22. august 1983. Under ransakingen ble det tatt bilder av kofferten med klistremerkene på. Samtidig ble det tatt bilder av dollarsedler med dokumentkameraet.

Kommisjonen finner ikke å kunne legge vekt på Per Lilleløkks forklaringer. Hans oppfatning om bevissituasjonen og mulig bevisjuks får ingen støtte fra andre polititjenestemenn som kommisjonen har avhørt, og støttes heller ikke av andre opplysninger i saken. Kommisjonens utredning viser dessuten at Lilleløkks forklaring også på andre punkter må være uriktig. Kommisjonen har merket seg at Lilleløkks oppfatning av mulig bevisjuks utelukkende er slutninger han har trukket. Han har ikke selv sett at det ble jukset med bevisene.

Kommisjonen legger heller ikke vekt på den angivelige kilden som Geir Selvig Malthe-Sørensen hevder å ha til boken *Forfalskningen*. Det er i tilfelle tale om en person som har holdt sine kunnskaper om bevisjuks skjult i mange år, inntil han i anledning forrige begjæring om gjenåpning fra Treholt kontaktet Malthe-Sørensen. Han har ikke stått frem verken for kommisjonen eller i offentligheten. Malthe-Sørensen har ikke gitt kommisjonen opplysninger om kildens identitet.

Kommisjonen finner at Fornebu-bildet ikke kan støtte påstanden om bevisforfalskning. Bildet er kornet og uskarpt, og kan alene ikke gi klart svar på hvorvidt tape-/limrestene var til stede på kofferten ved pågripelsen av Treholt. Kommisjonen har ved avgjørelsen av saken ikke lagt nevneverdig vekt på sakkyndigrapportene.

Den øvrige utredning viser imidlertid at ransakingsbildene – der epleklistremerket og tape-/limrestene er synlige – ble tatt 22. august 1983. Blant annet foreligger en sakkyndig vurdering som viser at tre negativstriper med til sammen åtte eksponeringer har hengt sammen. Dette, sammenholdt med vitneforklaringer,

sannsynliggjør at eksponeringene på disse negativstripene er tatt ved samme anledning. To av eksponeringene viser en av ransakerne i arbeid i leiligheten, og negativstripen har også eksponeringer som viser kofferten med tape-/limrestene på.

Samtaleresymeer fra telefonavlyttingen er tidsnære bevis, som viser at parketten på soverommet var lagt og lakkert før ransakingen 22. august 1983. At ett av koffertbildene viser parkett på gulvet på soverommet, indikerer derfor ikke bevisjuks. Forklaringene til Storækre og snekkeren om at det ikke var parkett på soverommet, kan bero på en feilerindring, noe som ikke er unaturlig etter så mange år.

Også forklaringen fra tidligere utenriksråd Eliassen om at han forut for pågripelsen av Treholt ble forevist bilder fra hemmelig ransaking, er forenlig med pengefunn og fotografering av penger under ransaking i Treholts leilighet 22. august 1983. Det samme gjelder POTs notat 11. januar 1984 til Justisdepartementet, Utenriksdepartementet og riksadvokaten; likeledes den samtidige korrespondansen med en samarbeidspartner i utlandet om undersøkelser av et stempel på en 50-dollarseddel som ble funnet i kofferten under ransaking 22. august 1983.

Kommisjonen finner etter dette at vilkårene for gjenåpning av saken i medhold av straffeprosessloven § 391 nr. 1 ikke er til stede.

Kommisjonen mottok i dag telefaks fra advokat Stabell med anmodning om å stille avgjørelsen i bero, i påvente at han får tilgang til nærmere angitt materiale. Kommisjonen kan ikke se at de forhold advokat Stabell fremholder kan ha betydning for kommisjonens avgjørelse, og tar ikke utsettelsesbegjæringen til følge.

Avgjørelsen er enstemmig.

Konklusjon:

Straffesaken mot Arne Treholt gjenåpnes ikke.

Helen Sæter

Helen Sæter

Gunnar K. Hagen

Gunnar K. Hagen

Bjørn Rishovd Rund

Bjørn Rishovd Rund

Birger Arthur Stedal

Birger Arthur Stedal

Ingrid Bergslid Salvesen

Ingrid Bergslid Salvesen

